

Ἡ Βορείος Ἠπειρος

Μηνιαίον Δελτίον Πολιτικόν Κοινωνικόν Φιλολογικόν
Ὀργανὸν τοῦ ἐν Ἀθῆναις Συλλογοῦ Βορειοηπειρωτῶν

ΘΑΡΣΕΙΝ ΧΡΗ ΤΑΧ ΑΥΡΙΟΝ ΕΣΕΤ ΑΜΕΙΝΟΝ

ΕΤΟΣ Β' ΑΘΗΝΑΙ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1936 ΤΕΥΧΟΣ

18

Η ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Γραφεία Γ' Σεπτεμβρίου 26

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: ΣΩΤ. ΚΟΝΤΟΕΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ:

Έτησία:

Διά τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δραχ. 60
Διά τὰ μὴ μέλη 100

Ἐξάμηνος:

Διά τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δραχ. 35
Διά τὰ μὴ μέλη 55

Ἐξωτερικοῦ Δολλάρια 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Γεγονότα καὶ Σχόλια	Σελ.	1.—
Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ἱστορικὴ μελέτη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως *	»	2.—
Εἰς Νιβίτσαν, ἀπὸ τὴν Δυστυχημένην Ἡπειρον, τοῦ René Pynaix	»	6.—
Ἀνέκδοτα Διπλωματικά ἔγγραφα (ἐκ τῆς «Ν. Ἐποχῆς» Σ. Σκουλούδη	»	8.—
Προφητεῖαι τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ, λαογραφικὴ μελέτη τοῦ κ. Μ. Καλυβοπούλου	»	11.—
Ἡ Μονὴ «Δρυᾶνος», μία διασάφησις τοῦ κ. Μ. Καλυβοπούλου	»	15.—
Τὰ ἱστορικὰ δεδομένα καὶ τὰ λογικὰ συμπεράσματα, ἀπάντησις τοῦ κ. Ἀλ. Μαρμπούλου	»	21.—
Ὁ «Δρυᾶνος» ὡς χορηγὸς κτλ., ἐνῆ Σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ Ι. Λ.	»	24.—
Ὁ Βόγγος τῆς Μπάλλιας, διήγημα τοῦ κ. Χρ. Χριστοβασίλη	»	26.—
Ἐνα Δυροπολίτικο τραγούδι, τοῦ κ. Χρ. Χριστοβασίλη	»	29.—
Δύο τραγούδια ἀπὸ τὴν Β. Ἡπειρο, τοῦ κ. Ἀθ. Παπαχαρίση	»	30.—
Ὅταν ἡ Ἡπειρος ἔτουρκοκρατεῖτο, τοῦ κ. Παν. Ζαρ.	»	31.—
Εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Πατρίδα	»	32.—

Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ - ΕΤΟΣ Β'

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1936

ΤΕΥΧΟΣ 18

Διευθύνεται ὑπὸ τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς | Ἀρχισυντάκτης ΑΛ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ «Σκέντια» (Σπίθα) Βουλκουρεστίου ἀσχολουμένη μετὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀλβανίας τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς δημιουργίας ἐμπορικῶν σχέσεων ταύτης μετὰ τῶν γειτόνων τῆς Βαλκανικῶν κρατῶν δεδομένης τῆς Ἐμπορικῆς νεκρώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει περιέλθει ἡ Ἀδριατικὴ.

Κατὰ τὴν «Σκέντια», ἡ Ἀλβανία μετὰ τοὺς περιορισμοὺς ἐντὸς τῶν συνόρων τῆς, ἄνευ συντονισμένης τελωνειακῆς πολιτικῆς καὶ μεταφορικῶν διευκολύνσεων ἐκ μέρους τῶν γειτόνων κρατῶν καταδικάζεται εἰς οἰκονομικὸν ὄλεθρον.

Αἱ ὕγιεις αὐταὶ καὶ πραγματικαὶ ἀντιλήψεις τῆς Ἀλβανικῆς ἐφημερίδος μᾶς εὐρίσκουν πλεον ἢ συμφώνους.

Θὰ ἐχαίρομεν δὲ εἰλικρινῇ χαρὰν, ἐὰν ταύτας συμμερίζονταί καὶ οἱ τὰ κοινὰ ἐν Ἀλβανίᾳ διευθύνοντες, τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον καρκινὸς τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, ὡς ἡ ἰδία τονίζει, θὰ εἶναι ἡ ἀμοιβαίως εἰλικρινὴς συναδέλφωσις τῶν λαῶν καὶ ἐνταῦθα τῶν μελῶν τῆς Βαλκανικῆς οἰκογενείας.

Παραλλήλως πρὸς τὰς συντάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐχορηγήθησαν ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις διὰ διατάγματος θὰ ἀπονεύμῃ ἀναμνηστικὰ μετάρια εἰς τοὺς Βορειοηπειρομάχους. Ἀποτελεῖ δὲ αὐτὸ μίαν πρᾶξιν ἀναγνωρίσεως τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν θυσιῶν διὰ τὴν δόξαν τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Βορειοηπειρομάχοι παραλλήλως πρὸς τὸ Δίπλωμα, τὸ ὁποῖον ἀπένειμε πρὸς αὐτοὺς ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀυτονομίου Ἡπείρου θὰ ἔχουν καὶ τὸ μετάρλιον μετὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Πύρρου. Δύο ἀναμνηστικὰ ἐνὸς ἀγῶνος, ὥραίου μετὰ τῶν ὠραιότατων κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ρενέ Πυῶ, ἀλλ' ἀτυχῶς μὴ τελεσφορήσαντος.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας Ἀχμέτ Ζωγού εὐρεν, εὐδοκίαν νὰ διαβεβαιώσῃ τοὺς Ἑλληνας Προκρίτους πρὸ μηνὸς ὅτι κατὰ τὸ ἐπόμενον σχολικὸν ἔτος θὰ λειτουργήσουν ἀπροσκόπτως τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα μετὰ τὸν διορισμὸν καὶ νέων Ἑλληνοδιδασκάλων.

Λαμβάνομεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΓ. ΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ 242 Σαχαρίδη
ΗΜΕΡΟΜ. 12-11-36
ΑΡΙΘ. 23656

ἐπαγγελίαν αὐτήν, τὴν δοθεῖσαν ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος τῆς γείτονος καὶ θὰ ἡυχόμεθα διαπύρως νὰ μὴ μείνῃ μόνον ἐπαγγελία, ἀλλὰ νὰ μεταφρασθῇ συντόμως εἰς μίαν εὐχάριστον πραγματικότητα, εὐχάριστον καὶ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν.

Ὁ κ. Τζεβάτ Δι' ἔλλειψιν ἡχοῦς Καλαντζή τῆς « Δημοκρατίας » Ἀργυροκάστρου παρεπιδήμῳ ἐν Ἰωαννίνοις ἠρθρογράφησεν εἰς τὸν « Κήρυκα » καὶ ἐξέφρασε τὸ παράπονόν του, διότι ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἡπειρωτικὸς Τύπος δὲν ἔχει κατανοήσει τὴν ἀνάγκην τῆς Ἑλληνοαλβανικῆς συνεργασίας καὶ δὲν ὑποβοηθεῖ ταύτην.

Ἀλλὰ ἐρωτῶμεν τί ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ Ἀλβανὸς δημοσιογράφος; ἀνακινῶν ἐν ζήτημα, ἐναντίον τῆς εὐοδόσεως τοῦ ὁποίου ἔχει πράξει

τὸ πᾶν; Ἐχάθη ἄλλο θέμα ἄραγε μὲ τὸ ὁποῖον ν' ἀσχοληθῇ;

Μήπως ἡ Παμβώτις, ἡ Γιαννιώτις καὶ αἰθρία δὲν ἦσαν θέματα ἱκανὰ νὰ τὸν ἀπασχολήσουν δημοσιογραφοῦντα;

Δὲν τὸ λέγομεν ἡμεῖς. Τὸ λέγουσιν οἱ παρακολουθοῦντες τὸν Ἀλβανικὸν τύπον.

Λέγουσιν λοιπὸν οἱ παρακολουθοῦντες τὸν Ἀλβανικὸν τύπον ὅτι ἡ « Δημοκρατία » ὑπερθεματίζουσα καὶ ὑπερβάλλουσα εἰς ἐπιθετικότητα ὅλας τὰς συναδέλφους τῆς κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν εἶχε ἡγηθῇ μίᾳς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Βορειοηπειρωτικῶν Συλλόγων, ἡ ὁποία πᾶν ἄλλο ἢ τὴν ἰδέαν τῆς συσφίξεως τῶν δεσμῶν Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας ἐξυπηρετεῖ. Ἐντεῦθεν ὅχι μόνον ἀντίρρησης δὲν προβλήθη ποτέ, ἀλλὰ τοῦναντίον κατεβλήθησαν ὅλαι αἱ δυνατόι προσπάθειαι, αἱ ὁποῖαι ἀκριβῶς δ' ἔλλειψιν ἡχοῦς ἐκ μέρους τῶν ἐκείθεν ἔμειναν μόνον προσπάθειαι.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Η ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Υπὸ συγγραφῆς *

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)
Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἡ ἰταλικὴ προσπάθεια, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς τὸ ἀμέσως κατωτέρω κεφάλαιον, πρὸς δημιουργίαν « αλβανικῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως » ἀπέτυχεν. Κατάρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ ἀπλῶς τὴν προσωπικὴν φιλοδοξίαν τῶν μπέηδων, ἡ ὁποία κατ' αὐτὸν τὸν Ἀλβανὸν Μπάσι—μπέην δὲν ἀπετέλει, παρὰ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρνήσιν τῆς Ἑθνικῆς συνειδήσεως. Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Πινὸν ἔγραφε τῷ 1908 : « Ἡ ἐθνικὴ αὕτη προπαγάνδα, δὲν φαίνεται νὰ ἔκαμε ἀκόμη πολλὴν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς ἀγρίας καὶ ὅλως ἰδιαιτέρας φύσεως τῶν Ἀλβανῶν ».

Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως, ἐπίσης δὲν ὑπῆρξαν σταθεροὶ οἱ Ἀλβανοί. Ἡ σπᾶσθησαν τὸν Χριστιανισμὸν τὸν δευτέρου αἰῶνα, ἀλλὰ μετὰ τὸ 1250 μέγα μέρος αὐτῶν μετέστη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑκ-

κλησίαν. Ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Τουρκίας προσεχώρησαν ἀθρόως εἰς τὸν Μουσουλμανισμὸν, ἰδίως τὸν 17ον αἰῶνα. Σήμερον τὸ αλβανικὸν Κράτος ἐκτὸς τοῦ ἐθνικοῦ, παρουσιάζει καὶ θρησκευτικὸν μωσαϊκόν, 520.000 Μουσουλμάνοι, 200.000 Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, 80.000 Καθολικοὶ καὶ 28.000 ἄλλων θρησκευμάτων.

Ἡ γλῶσσα τῶν διατηροῦσα πλεῖστα θέματα τοῦ Ἑλληνο—Πελασγικοῦ κλάδου ἔλαβε λατινικὸν μᾶλλον χαρακτήρα ἀπὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, εἰσεχώρησαν ὅμως εἰς αὐτὰς κατὰ καιροὺς οὐκ ὀλίγα λέξεις σλαβικά, τουρκικά καὶ καθαρῶς Ἑλληνικά, ἔχει βάσιν τὴν παναρχαίαν Ἰλλυρικὴν, περιλαμβάνει δὲ δύο κυρίως διαλέκτους : Τὴν Γκεγκικήν καὶ τὴν Τσκικήν, αἱ ὁποῖαι ἀπάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς πολλὰ τοπικά ἰδιώματα.

Ἐκπαίδευσιν οὐδέποτε εἶχον, αλβανικά σχολεῖα—ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀκόμη

ποὺ ἀπελάμβανον προνομιακῆς θέσεως—δὲν ὑπῆρχον, ἡ αλβανικὴ γλῶσσα δὲν ἐδιδάχθη ποτέ. Ἀλβανικὸν ἀλφάβητον ἐπίσης δὲν ὑπῆρχε καὶ ἐχρησιμοποιοῦν οἱ μὲν Γκέγκιδες τὸ λατινικόν, οἱ δὲ Τόσκιδες τὸ ἑλληνικόν ἤδη ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐπίσημον τὸ λατινικόν.

Ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως παρουσιάζουν μεγίστας διαφορὰς ἀπὸ κάθε ἄλλην εὐρωπαϊκὴν χώραν, εὐρίσκονται δὲ ἀκόμη εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Τὰ ἔθιμα τῆς Μπέσας, τῆς ἀδελφοποιίας, τῆς ἐκδικήσεως, τῆς πατριαρχικῆς ὀργανώσεως κ.λ.π., εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν πλήρει ἀκμῇ. Ἡ γυναῖκα ἀγοράζεται, ἔχει δὲ καὶ διατιμηθῇ μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀλόγου.

Ἄν καὶ ἀπελάμβανον πάντοτε προνομιακῆς θέσεως ἐν Τουρκίᾳ, διότι ἡσπασθησαν ἀθρόως τὸν Μουσουλμανισμὸν καὶ τὰ αλβανικά στρατεύματα ὑπῆρξαν τὰ πολυτιμώτερα τῶν διαφόρων Σουλτάνων ἂν καὶ πολλάκις εἶχον ὅλην τὴν δύναμιν, διότι πολλοὶ μεγάλοι Βεζύροι κατήγοντο ἐξ Ἀλβανίας, οἱ Ἀλβανοὶ στερούμενοι ἐθνικῆς συνειδήσεως, οὐδέποτε ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν κάτι σοβαρῶς τερὸν ἀπὸ μερικὰ προνόμια, ποὺ εἶχον ἀναγνωρίσθῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν διὰ κοινὰ ἐγκλήματα ἀμνηστία. Ὅχι μόνον δὲν ἐξεδήλωσαν ποτὲ τάσιν πραγματικοῦ ἀπεχωρισμοῦ ἀπὸ αὐτῆς, ἀλλ' ὅλως τοῦναντίον—ὁπείκοντες εἰς τὰ ληστρικά τῶν ἐνστικτα καὶ ἐμποτισθέντες τὸν τουρκικὸν ἀντιχριστιανικὸν φανατισμὸν—ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Τουρκίας ὅλην τὴν πονηρίαν καὶ ὅλην τὴν αἵμοβόριαν. Ἐχρησιμοποιήθησαν πάντοτε πρὸς κατάπνιν τῶν διὰ τὴν ἀπέκτισιν τῆς ἐλευθερίας προσπαθειῶν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἡπείρου, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντίρρυσαν ὡς διώκτας καὶ ἐχθροὺς περισσώτερον ἀνοικτήριμον ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς.

Ὅταν ἐξερράγη ὁ κατὰ τῆς Τουρκίας ἀπελευθερωτικὸς πόλεμος τῶν Βαλκανίων, οἱ Ἀλβανοὶ ἦσαν ἐπαναστατημένοι κατὰ τὸν Βούρκων. Ἐν τούτοις λησμονοῦντες τὰς διαφορὰς τῶν, ἐτάχθησαν μὲ τὸ μέρος αὐτῶν εὐθὺς ἀμέσως, ὡς ἤρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι.

Διὰ νὰ μὴ χαρακτηρισθῶν, ὡς ἐπηρεασμένος, θ' ἀναφέρω ξένους—ὀλίγους λόγῳ τοῦπεριωρισμένου τῆς παρούσης μελέτης—κρίσεις, περὶ τῆς Ἀλβανίας ὡς ἔθνους καὶ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀλβανῶν.

α) Ὁ ἐπὶ μακρόν, ὡς πρόξενος τῆς Αὐστρίας ζήσας ἐν Ἀλβανίᾳ Χάν, ἐκδῶσας ἐμπεριστατωμένην περὶ αὐτῆς μελέτην τῷ 1854 ἔγραψεν : « Ἡ Ἀλβανία δὲν ἔχει συνεχὴ ἱστορίαν. Τόσον κατὰ τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον, τὸ ὄνομα τῆς χώρας αὐτῆς δὲν ἀναφαίνεται παρὰ κατὰ διαλείμματα

καὶ κατὰ κανόνα μόνον τότε, ὅταν ἡ ἐξέλιξις τῶν γεγονότων τῆς δημιουργεῖ ἀμεσώτερας σχέσεις μετὰ τῶν γειτονικῶν χωρῶν.

β) Ὁ διακεκριμένος Ἰταλὸς διπλωμάτης Μαρκήσιος Σάν—Τζουλιάνο, ἐπὶ μακρόν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ διπλωματικοῦ τοῦ σταδίου ὑπηρετήσας εἰς Ἀλβανίαν, ἔγραφε τῷ 1902 : « Δὲν συνήντησα εἰς Ἀλβανίαν παρὰ ἀνθρώπους πτωχοὺς καὶ ἀμαθεῖς » ἀποκλειστικῶς ἀπασχολημένους μὲ τὰ αἰσθήματα φυλῆς, πατριᾶς ἢ οἰκογενείας, ἡ μὲ τὴν φροντίδα τῶν μικρῶν τοπικῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων τελείως ἐστερημένους καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἐθνικοῦ αἰσθήματος, ἀνικάνους δὲ ν' ἀνυψωθοῦν μὲχρις ἐνὸς ἐθνικοῦ καὶ πατριωτικοῦ ἰδανικοῦ ».

γ) Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Πινὸν, εἰδομεν ἀμέσως ἀνωτέρω, τί ἔγραφε τῷ 1908 ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἰταλικῆς ἐθνικιστικῆς προπαγάνδας. Ὁ ἴδιος τῷ 1913 ἐπανελάμβανε : « Μόλις δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι εὐρίσκει εἰς τοὺς Ἀλβανούς ἰχνη ἐθνικῆς συνειδήσεως. Δὲν ἀποτελοῦν κανὼν λαόν, εἶναι ἀθροισμα φυλῶν μετὰ πάθους προσκεκολλημένων εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν, ποὺ ἔχουν καὶ τὰ ἐντελῶς ἰδιαιτέρα ἔθιμά τῶν ».

δ) Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Βελλαί, ἐπὶ τῇ ἀφορμῇ τῆς ἀποφάσεως τῆς Εὐρώπης νὰ παραχωρήσῃ τὴν Β. Ἡπειρον εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἔγραφε μετὰ πολλῶν ἄλλων τῷ 1913 : « Ἀλλ' ἡ παράδοσις πληθυσμοῦ 245.000 Ἑλλήνων εἰς τὴν αλβανικὴν βαρβαρότητα, δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ προστατεύσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην ».

ε) Ὁ Ἀγγλὸς Οὐίλκινσον ἔγραψεν εἰς τοὺς Τάιμς (24 Ἀπριλίου 1919) : « Οἱ Ἀλβανοὶ ἂν καὶ ἀποτελοῦν φυλὴν γενναίαν, δὲν εἶναι πολιτισμένοι εἰς σημεῖον ὥστε νὰ ἔχουν Κυβέρνησιν. Ὁμοιάζουν μᾶλλον πρὸς τὰς Ἀφρικανικὰς φυλάς, αἱ ὁποῖαι ζοῦν εἰς διαρκεῖς ἀμοιβαίας ἐριδας. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ φρίσσω σκεπτόμενος ὅτι ἡ Κορυτσᾶ εἶναι δυνατόν νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ἀλβανούς ».

στ) Ὁ Αὐστριακὸς Σίεμπετς καὶ αὐτὸς ὁ αλβανόφιλος Γάλλος Ζαρέ, ἔγραψαν τὴν αὐτὴν ἐποχὴν συμφωνοῦντες περὶ τοῦ ἀπολιτισμοῦ τῶν Ἀλβανῶν. Ὁ δευτέρος μάλιστα κατέληγεν ὡς ἐξῆς : « Ἐάν εἰς τοιοῦτον περιβάλλον θελήσῃ κανεὶς νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν, τὰς ἀρχὰς φαιολογικῆς ἰσότητος ὑποχρεωτικῆς στρατιωτικῆς θητείας, ὁμοιομόρφου ὀργανώσεως τῆς δικαιοσύνης κ. λ. π., ἡ ἀποτυχία εἶναι βεβαία... Δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα μὲ Βουλὴν, Γερουσίαν καὶ ὑπεύθυνα Ὑπουργεῖα... Θὰ ἦτο γελοῖον καὶ ὡς ἐάν εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναρχίαν, προσέθετε κανεὶς τὴν κοινωνι-

κὴν τοιαύτην».

II.— ΠΩΣ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗ Η ΑΛΒΑΝΙΑ

Πρὸς πλήρη κατανόησιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα ὥθησαν τὴν Εὐρώπην νὰ διαπράξῃ εἰς βάρος τῶν Βορειοηπειρωτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν τόσον τραγικοῦ βαθμοῦ ἀδικίαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων τὰ αἷτια πού προὐκάλεσαν τὴν δημιουργίαν τῆς Ἀλβανίας.

Ἡ Αὐστρία, διὰ διαφόρων μετὰ τῆς Τουρκίας Συνθηκῶν, ἐπέτυχεν ἀπὸ τοῦ 1689 νὰ τῆς ἀναγνωρισθῇ δικαίωμα προστασίας ἐπὶ τῶν εἰς τὴν Β. Ἀλβανίαν Καθολικῶν. Ἐπιδιώκουσα τὴν πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ δικαίωματος τούτου, ἤρχισε νὰ ἀνεγείρῃ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα, νὰ μεταβάλλῃ τὸν Κλῆρον εἰς ὄργανον προπαγάνδας, νὰ συνιστᾷ προξενεῖα καὶ ταχυδρομεῖα, τέλος νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἐπιτύχῃ ἀπολύτον ἐπιρροήν. Ἐπέκτασις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἐκείνης, δὲν συνέφερε καθόλου εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ διὰ τοῦτο αὕτη μετὰ μὲν τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1856) ἤξιωσε τὴν Ἱδρυσιν Ἀλβανικοῦ Κράτους εἰς βάρος τῶν Ἑλληνικῶν ἐδαφῶν τῆς Ἡπείρου, τῷ 1863 ἀντετάχθη κατὰ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχωρήσεως τῶν Ἰονίων νήσων (ἐκ φόβου μὴ ἡ παραχώρησις αὕτη διεγείρῃ ἀκόμη, περισσότερον τὴν τὸσάκις κατὰ τὸ παρελθὸν ἐκδηλωθεῖσαν ἐπιθυμίαν τῶν Ἡπειρωτῶν, ὅπως ἐνωθοῦν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῷ 1878—ὅπως θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω—κατεπολέμησε τὰ ἑλληνικὰ δίκαια.

Ἡ Ἰταλία, μετὰ τὴν πλήρη ἐνωσίν τῆς, ἔστρεψεν ἀπόλυτον τὴν προσοχὴν τῆς ἐπὶ τῆς ἐναντί ἀκτῆς, ἀρχίσασα ἐπίμονον καὶ συστηματικὴν προπαγάνδαν (Ἱδρυσις σχολείων, ἐκκλησιῶν, προξενείων, φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ἀνάπτυξις ἐμπορικῶν σχέσεων καὶ ναυτικῆς συγκοινωνίας κ.λ.π.). Σκοπὸς τῆς τοιαύτης προπαγάνδας ἦτο εἰς μὲν τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν ἡ ἐξουδετέρωσις τῆς Αὐστριακῆς ἐπιρροῆς, εἰς δὲ τὴν νότιον ἡ καταπολέμησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας ἀνταγωνισμὸς τῶν δύο αὐτῶν Δυνάμεων ἂν καὶ καθίστατο ὁλονὲν δευτέρος, ἐν τούτοις ὅχι μόνον δὲν τὰς ἔφερεν εἰς σύγκρουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς συνέδεε στενῶς εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ νὰ παρεμπέδισθῇ ἡ ἐπὶ τῆς Ἡπείρου ἐπέκτασις τῆς πλήρους ζωτικότητος Ἑλληνικῆς φυλῆς. Τοιοῦτοτρόπως—ἡ Ἰταλία εἶχε πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματικὴν ὁρχήστραν—αἱ Δυνάμεις αὐταὶ εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου (1878), ἀντέδρασαν μετὰ λύσσης κατὰ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποδόσεως ὅχι μόνον ὁλοκλήρου τῆς Ἡπείρου, ἀλλ'

ἔστω καὶ τῆς νοτίου τοιαύτης κατοικοῦμένης τότε ἀπὸ 237.000 Ἑλλήνων καὶ 47.000 Μουσουλμάνους.

Πρὸς παρεμπόδιον τῆς ἐφαρμογῆς μερικῶν ὅρων τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἡ Τουρκία ἠνέχθη νὰ παρουσιάσῃ ἐπὶ τῆς Βαλκανικῆς σκηνῆς καὶ Ἀλβανικὸν ἔθνος, ὥθησε δὲ τοὺς προκρίτους τῶν Ἀλβανῶν πρὸς μίαν τοιαύτην κίνησιν. Ἐγίνε τότε τὸ περίφημον Ἀλβανικὸν Συ νέδριον τῆς Πρισρένης τὸ ὁποῖον μάλιστα ἀπεφάσισε καὶ προέβαλε ἔνοπλον ἀντίστασιν κατὰ τῶν Μαυροβουνίων.

Ὅταν ὁμῶς εἰς τὸ Συνέδριον ἐκείνο, ἀνεγνωρίσθησαν τὰ ἐπὶ τῆς ὅλης Ἡπείρου δικαίωματα τῆς Ἑλλάδος, αἱ Ἀδριατικαὶ Δυνάμεις καὶ πρὸ παντὸς ἡ Ἰταλία, ἔστρεψαν τὴν «ἀλβανικὴν πολιτικὴν» περὶ τρία σημεῖα: α) Καλλιέργεια τεχνιτοῦ Ἀλβανικοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος. β) Ὑψίστη προσπάθεια, ὅπως μίαν ἡμέραν ἀναγνωρισθῇ διεθνῶς ἡ ὑπαρξὶς τῆς Ἀλβανίας. γ) Ἀποφυγὴ μετὰ κάθε θυσίαν, ὅπως ἡ Ἑλλάς ἐπιτύχῃ ἀναγνώρισιν δικαιομάτων ἐπὶ τῆς Ἡπείρου. Ἡ Ἰταλο-ἀλβανικὴ ἀδελφότης ἐπεσφραγίσθη ἀμέσως, διὰ τῆς ἱδρύσεως Ἀλβανικοῦ ἐθνικοῦ κοιμητοῦ (ἔδρα εἰς Λοῦγγρό) καὶ Ἀλβανικῆς ἐθνικῆς κοινότητος εἰς Ρώμην. Τὰ Ἰταλικά σχολεῖα ἐπεξετάσθησαν καὶ ἐπὶ τῆς Ἡπείρου, ἀλλ' ἐκλείσθησαν πολὺ ταχέως διότι δὲν κατάρθωσαν νὰ συναγωνισθοῦν τὰ ἑλληνικά.

Τὴν τοιαύτην προσπάθειαν ἐνίσχυσε κατ' ἀρχὰς καὶ ἡ Τουρκία, διότι ἤλπισεν ὅτι αἱ ἀξιώσεις τοῦ Ἀλβανικοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος, θὰ ἔφερον ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς ἑλληνικάς καὶ Σλαβικάς διεκδικήσεις. Ἀλλ' ὅταν τῷ 1881 ἐτροποποιήθησαν αἱ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Μαυροβούνιον παραχωρήσεις τοῦ Βερολίνου Συνεδρίου, ἡ Τουρκία κατεπολέμησε τὰς πρὸς αὐτονομίαν τῶν Ἀλβανῶν ξένας ἐνεργείας.

Ὁ ἔκδηλος ἐπὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ ζητήματος ἀνταγωνισμὸς τῶν δύο Ἀδριατικῶν Δυνάμεων, πολλάκις ἠπείλησε τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, ἀλλ' ἡ ἐν τῇ αὐτῇ συμμαχίᾳ θέσις των, συνέτεινε πάντοτε εἰς τὸ νὰ εὐρίσκηται πεδῖον συνεννοήσεως. Ἡ πρώτη τοιαύτη συνεννόησις ἐγένετο τῷ 1889, ὁπότε ἀπεφασίσθη ἡ διατήρησις τοῦ τότε ἐν Ἀλβανίᾳ καθεστώτος. Τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον ὀνομάσθη «ἀρνητικόν», λόγῳ τῆς ὑποσχέσεως, πού περιλαμβάνετο εἰς αὐτό, ὅπως καὶ αἱ δύο τηρήσουν ἀπραξίαν. Ἐν συνεχείᾳ ἐπηκολούθησαν πολλοὶ συνεννοήσεις, μετὰ τῶν δύο Κυβερνήσεων καὶ ἐπανειλημμέναι μετὰ τῶν ἐπισήμων προσωπικοτήτων συναντήσεις, αἱ τελευταῖαι τῶν ὁποίων εἰς Πίζαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912 καὶ εἰς Ἀμπατζίαν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ

1914.

Τέλος ἐξεργάγη τῷ 1912 ὁ κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμος τῶν Βαλκανίων, ὁ ὁποῖος ἀπεκάλυψε τελείως τοὺς ἀνηθικούς σκοποὺς τῶν Ἀδριατικῶν Δυνάμεων. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες διὰ ν' ἀπελευθερώσουν ὑποδούλους ἀδελφούς, συνήντησαν τὴν λυσσώδη ἀντίδρασιν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἡ πρώτη τοῦ τῶν ἄμα τῇ ἐκρήξει τοῦ πολέμου διεκέρυξε τὴν αὐτονομίαν καὶ ἀκεραιότητα—ἀνυπάρχον ἀκόμη—Ἀλβανίας, προέβη εἰς μερικὴν κινητοποίησιν τοῦ Στρατοῦ τῆς καὶ ἠπείλησε μετὰ πολέμους τὴν Σερβίαν, ἐὰν δὲν ὑπέκυπτεν εἰς ὁρισμένους ἀξιώσεις τῆς. Ἡ δευτέρα τὴν ἠκολούθησε κατὰ βῆμα, συνεκέντρωσε δυνάμεις εἰς Τάραντα καὶ ἠπείλει μετὰ πόλεμον τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Σάν—Τζουλιάνο, εἶπε τότε εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ Ἑλληνα Πρεσβυτὴν τὰ ἑξῆς: «Ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ Κορυτσά καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον εἶναι ἑλληνικά, ἀλλὰ τὰ δικαιώματα ἐνὸς μικροῦ λαοῦ, ὅπως εἶναι ἡ Ἑλλάς, δὲν δύναται νὰ τεθοῦν εἰς ἀνωτέραν μοῖραν τῶν συμπερόντων μῆς μεγάλης Δυνάμεως, ὅπως εἶναι ἡ Ἰταλία». Τὸν κυνισμόν τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἀνωτέρω δηλώσεως, παραδίδω εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ὁλόκληρον τὸν πολιτισμένον κόσμον.

Αἱ δύο Ἀδριατικαὶ Δυνάμεις, ἐνισχυόμεναι καὶ ὑπὸ τῆς—πανισχύρου τότε—συμμάχου Γερμανίας, διὰ νὰ ἐπιβάλουν τὰς θελήσεις των ἠπείλησαν τὴν Εὐρώπην μετὰ πόλεμον. Ἐπείσευσαι λοιπὸν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ἀντιζήλου των «τριπλῆς Συνεννόησεως» (1) τὴν δαμόκλειον αὐτὴν σπάθην, κατήγαγον περιφανῆ κατ' αὐτῆς νίκην. Δηλαδή μετὰ τὴν ἀνήθικον ἐπέμβασιν τῶν ἑξ μεγάλων Δυνάμεων εἰς τὴν σύνταξιν Βαλκανοτουρκικῆς Συνθήκης εἰρήνης (περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλήσαμεν εἰς τὸ κεφάλαιον Γ—Ι—Ιον) καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ δικαίωματος τῆς ὑπ' αὐτῶν ρυθμίσεως τῶν συνόρων τῆς Ἀλβανίας, προὐκάλεσαν δύο ἐκγληματικὰς ἀποφάσεις: α) Περί ἀνακηρύξεως τῆς Ἀλβανίας (29 Ἰουλίου 1913) εἰς «Ἡγεμονίαν αὐτόνομον», τὴν οὐδετερότητα τοῦ ἐδάφους τῆς ὁποίας ἡγγυῶντο αἱ ἑξ Δυνάμεις, τὸν ἔλεγχον τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς ὁποίας ἐνε-

(1) Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ ἑξ μεγάλαι Δυνάμεις, ἦσαν διηρημέναι τότε εἰς δύο ἀντιπάλους συμμαχίας. Τὴν «τριπλῆν Συνεννόησιν» ἐκ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας. Τὴν «τριπλῆν Συμμαχίαν» ἐκ τῆς Αὐστρίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας.

πιστεύοντο εἰς διεθνή ἐπιτροπὴν (2), τὴν ἀσφάλειαν καὶ τάξιν τῆς ὁποίας θ' ἀνελάμβανον ξένοι Ἀξιωματικοὶ (Σουηδοὶ). β) Περί ὑπαγωγῆς τῆς Β. Ἡπείρου εἰς τὸ νεοσύστατον αὐτὸ Κράτος (8 Αὐγούστου 1913). Ὀλίγον ἀνωτέρω εἶδομεν ὅτι κατεβλήθη προσπάθεια, ὅπως διὰ τῆς κωμῶδίας ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς περιβληθῇ νόμιμον μανδύαν, ἡ μεγαλυτέρα ἀδικία πού ἐξεβίβασε ποτὲ ὁ ἱμπεριαλιστικὸς ἀλαλαγμὸς ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν Κυβερνήσεων, αἱ ὁποῖαι προσεποιήθησαν ὅτι ἐθυσίασαν τὸ Δίκαιον εἰς τὴν Εἰρήνην, ἐνῶ εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ὑπεχώρησαν διότι ὁ πόλεμος δὲν τὰς συνέφερεν ἀκόμη. (3)

Τοιοῦτοτρόπως ὁ κόσμος ὁλόκληρος, παρεστάθη πρὸ τοῦ περιέργου θεάματος μῆς δρακός—τῶν Ἀλβανῶν—οἱ ὁποῖοι ζῶντες εἰς τὴν κατάστασιν πού εἶδομεν ἀμέσως ἀνωτέρω, ἔβλεπον ἑξαφνα νὰ παραχωρῆται εἰς αὐτοὺς αὐτονομία καὶ ἐλευθερία, τὰς ὁποίας δὲν ἐζήτησαν ποτὲ καὶ δὲν ἐφαντάζοντο σχεδόν. (4) Διὰ νὰ ἐξυπηρετήθωσιν ἀνήθικα συμφέροντα τρίτων, ἐδημιουργήθη ὑπὸ τὴν δρᾶκα αὐτὴν Κράτος καὶ ὑπήχθησαν ὑπ' αὐτὸ λαοὶ τριπλῆς ἱστορίας, καταγωγῆς καὶ θρησκευομένου: Μουσουλμάνοι, Καθολικοὶ καὶ Ἕλληνες. Ἕλληνες ἱστορίας, ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ πολιτισμοῦ, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον. Ἡ εὐρωπαϊκὴ δηλαδή ἀδικία, οὐδέποτε ἕως τότε εἶχε παρουσιάσῃ εἰδεχθεστέρα ἐνσάρκωσιν.

(2) Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὄφειλε νὰ κάμῃ λεπτομερὲς σχέδιον ὁργανώσεως, ὧν τῶν διοικητικῶν κλάδων τῆς χώρας, ἀπετελεῖτο δὲ ἀπὸ ἑνα ἀντιπρόσωπον ἐκάστης Δυνάμεως καὶ τῆς Ἀλβανίας.

(3) Ὅπως εἶδομεν εἰς τὸ ἀμέσως προηγούμενον κεφάλαιον (Γ—II—2ον), ἐνῶ μετὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν τριπλῆν Συνεννόησιν, ἡ εὐκαιρία, ν' ἀποπλύνῃ τὴν διπλωματικὴν αὐτὴν ἡττάν τῆς καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ στραγγαλισθὲν τότε Δίκαιον, δὲν τὸ ἐπραξε διὰ λόγους συμφέροντος καὶ πάλιν.

(4) Ἡ Ἀγγλία ἀρνείται νὰ παραχωρήσῃ σχετικὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτοδιοίκησιν εἰς τοὺς Κύπριους, διότι δὲν τοὺς θεωρεῖ ἀκόμη ὀπίμους πρὸς τοῦτο. Ἐρωτοστάτησεν ὅμως τῷ 1913 καὶ τῷ 1921 εἰς τὴν παραχώρησιν ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας εἰς τοὺς Ἀλβανούς καὶ τὸ σπουδαιότερον, εἰς τὴν ὑπ' αὐτοὺς ὑπαγωγὴν τῶν Β. Ἡπειρωτῶν, ἐνῶ εἶναι εἰς ὅλον τὸν κόσμον γνωστοὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ λαοὶ (Κύπριοι, Ἀλβανοὶ, Βορειοηπειρωταί).

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗΝ ΗΠΕΙΡΟΝ»

ΕΙΣ ΝΙΒΙΤΣΑΝ

ΤΟΥ ΡΕΝΕ ΡΥΑΥΧ

Ἐνόμισα εἰς τοὺς Ἀγίους Σαράντα ὅτι ἔλαβα τὴν μοναδικὴν πεῖραν συγκινητικῆς δημοτικότητος. Πόρρω ἀπείχα τούτου, καὶ ἡ ἀφιξίς μου εἰς Νιβίτσαν θὰ μείνῃ μία ἐκ τῶν ἀναμνήσεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας οὔτε ἡ ἡλικία, οὔτε αἱ περιπέτειαι τῆς ζωῆς ἐπιτρέπουν νὰ λησμονήσωμεν.

Ἐπὶ τρίωρον διήλθομεν ἔφιπποι διὰ λιβαδίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀνθίσσει θαυμασίως ἡ ἀνοιξίς. Ὅσοι διαπλέουν κατὰ μῆκος τῆς Ἡπειρωτικῆς αὐτῆς παραλίας με τοὺς ὑψηλοὺς ἀγόνους βράχους πρὸς τὴν θάλασσαν κατερχομένους δὲν ὑποπτεύονται ὅτι ὀπισθεν τῶν ὕψωμάτων ἐκείνων κρύπτονται θαυμάσιαι κοιλάδες, τὰς ὁποίας μόνον ἡ Τουρκοαλβανικὴ τυραννία καὶ βαρβαρότης ἡμπόδισαν νὰ μεταμορφωθῶν εἰς ἀγροτικούς πακτωλούς. Μάτην ὁ μικροκαμωμένος ἵππος μου με ἔρριξε, με τὸ κεφάλι ἀνωθεὶ τοῦ ἰδικοῦ του, εἰς τὴν κοίτην ἐνὸς ῥυακίου με ὀλισθηρὰς ὄχθας· αἱ ἐντυπώσεις μου ἦσαν φαιδραὶ καὶ ἡ διάθεσίς μου εὐθυμός.

Εἶχομεν ἐπιπόνως ἀνέλθει δι' ἀπιστεύτων ἀτραπῶν αἰγῶν εἰς τὰ πλευρὰ μεγάλου λόφου, ὅπου ἀπὸ πολὺ μακρὰν διεκρίνοντο αἱ κλιμακῆδόν ὑφούμεναι οἰκίαι τῆς κωμοπόλεως Νιβίτσας, ὅταν εἰς τὸ μέσον μικροῦ δάσους ἑλαιῶν, εἰς ἀπόστασιν διακοσίων μέτρων ἀπὸ τῶν πρώτων οἰκιῶν, θέαμα ἀπροσδόκητον μ' ἔκαμε νὰ σύρω πρὸς τὰ ὀπίσω τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου μου. Μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο ἐκεῖ καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ὁμιλος εἰκοσάδος κορασίων κρατούντων χονδρὰς ἀνθοδέσμας καὶ

τρία παιδιὰ κραδαίνοντα δύο Ἑλληνικὰς σημαίας καὶ μίαν γαλλικὴν. Κατῆλθον τοῦ ἵππου, καὶ τότε ἕνας γέρον με λευκὸν μύστακα ἀπλούμενον ἐπὶ τοῦ ῥικνοῦ δέρματος τῶν παρειῶν, ἐπροχώρησεν. Ἐκράτει εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα του φύλλον σχολικοῦ τετραδίου. ὅπου εἶχε γράψει τὸν λόγον του· συγκινητικὴν προσφώνησιν, ἐν ἧ ἐγένετο λόγος περὶ τῆς Γαλλίας ὡς προστάτιδος τῶν ἀδυνάτων καὶ τοῦ δικαίου καὶ δι' ἧς ἐγένετο ἡ βεβαίωσις ὅτι οἱ πτωχοὶ Νιβιτσιῶτες θὰ προετίμων τώρα ν' ἀποθάνουν παρὰ νὰ μὴν εἶναι Ἕλληνες. Ὁ ρήτωρ ἐπέρανε δι' ἐνὸς διπλοῦ «ζήτω» ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἐνώσεως πρὸς τὴν μητέρα Πατρίδα.

Ὅλοι ἐπανελάβον τὴν ζητωκραυγὴν καὶ τὰ καπέλλα ἐπετάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα. Κατόπιν αἱ κορασίδες μ' ἐπεριεστοίχισαν μοῦ ἔτειναν ὅλαι τὰς ἀνθοθέσμας των με βλέμματὰ τόσον ἀγνῆς συγκινήσεως, ὥστε θὰ ἤθελα νὰ τὰς πάρω ὅλας. Ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν κάποιοι πολὺ μεγάλοι, κατεσκευασμένοι εἰς σχῆμα στάυρου, τοῦ χριστιανικοῦ σταυροῦ· ἦσαν ἄλλαι πολὺ μικραὶ μ' ἕνα μόνον τριαντάφυλλον, δεμένο διὰ λωρίδος ἀπὸ μαυριδερόν ὕφασμα μ' ἐναθύσανον ἀπηγάνου χόρτου θαυμασίως εὐώδους, καὶ κάποιας πρασινάδας, πού τὴν ὀνομάζουν ἐδῶ δενδρολίβανον. Καὶ αἱ πτωχαὶ μικραὶ ἐφιλοῦσαν τὸ χέρι μου καὶ τὸ ἀκουμποῦσαν εἰς τὸ μέτωπόν τους δίδουσαι τὰ ἄνθη. Ἦσαν τόσα ὥστε ἐστόλισα τὸ ἔφιππιόν μου, τὸ μετώπιον τοῦ ἵππου μου τὸ καπέλλο μου, τὰ θυλάκιά μου

καὶ οὕτω κυριολεκτικῶς φορτωμένος καὶ περιστοιχισμένος ἀπὸ ἀνθη εἰσῆλθον εἰς τὴν Νιβίτσαν. Ἀκολουθία ἐσχηματίσθη, χωροῦσα κατὰ τὸν ἰνδικὸν τρόπον ἕνεκα τῆς στενότητος τῆς ἀτραπῶν, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Γαλλικὴν σημαίαν. Τότε οἱ δύο κώδωνες τῆς Ἐκκλησίας ἤρχισαν ἠχοῦντες.

Εἰς τὰ κατώφλια αἱ γυναῖκες μοῦ ἠῤῥοντο τὸ «καλῶς ὤρισες» με τὸν ὀρθόδοξον χαιρετισμὸν «Χριστὸς Ἀνέστη». Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς κώμης ἦλθε μέχρις ἐμοῦ ἕνα νήπιον καὶ ἀπὸ μεγάλο κοκκινόμαυρο μανδηλὶ ἐβγαλε νὰ μοῦ δώσῃ ῥοδαλὰ τριαντάφυλα ἀνοιγμένα καὶ οἱ κώδωνες διαρκῶς ἤχουν δυνατὰ.

Τότε ἡ φρίκη μοῦ παρουσιάσθη. Ἡ κώμη Νιβίτσα, ἥτις ἠρίθμει πρὶν 160 οἰκίας, δὲν εἶναι πλέον εἰ μὴ σωρὸς ἐρειπίων. Οἱ Ἀλβανοὶ τὴν νύκτα τῆς 13 Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔβαλαν φωτιά εἰς τὰς πλείστας τῶν οἰκιῶν, πού οἱ κάτοικοὶ τῶν τὰς εἶχαν βιαστικὰ ἐγκαταλείψει, ἅμα ὡς ἐκείνοι ἐπλησίαζαν. Εἶχαν μείνει μόνον πέντε γραῖαι ἀδύναμοι καὶ δύο γέροντες, καὶ αὐτοὺς ὅλους τοὺς ἔρριξαν εἰς τὴν φωτιά. Ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν, πού εἶχαν μείνει μαζὺ τους ἐν ἐφρονεύθῃ εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ δωμάτιον, ὅπου γράφω.

Τὰ πάντα διηρπάγησαν, κατεστράφησαν, ἐνῶ οἱ κάτοικοι διαβαίνοντες τὸ βουνὸν ἔφθαναν εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου Ἕλληνικά πλοῖα τοὺς περισυνέλενον.

Ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἔμειναν εἰς τὴν

Κέρκυραν, περιθαλπόμενοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ κατόπιν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων καθαρισθείσης τῆς χώρας ἀπὸ τῶν Τούρκων, ἡ νοσταλγία τοῦ πατρίου ἐδάφους τοὺς ἐκυρίευσεν καὶ ἐπανῆλθον διὰ νὰ μὴ ἐπανεύρουν παρὰ μόνον ἐρείπια. Ἐκαμαν στέγας ἐπὶ τῶν τοίχων ὅσοι ἐκράτουν ἀκομὴ καὶ ζῶσιν οἴωνε στρατοπευδευμένοι μετὰ τὴν ἐλπίδα καλυτέρας αὔριον.

Ἡ αὔριον εἶναι ἡ ἔνωσις μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ μ' ἐκλαμβάνουν ἄγγελον τούτου, προφήτην!

Σήμερον κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἡμερολόγιον εἶναι Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, τοῦ ἀποστόλου ὅστις δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ, ἐὰν μὴ ἴδῃ. Εἶδον καὶ πιστεύω ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀρνηθῶσιν τὴν ἐλευθερίαν του εἰς λαόν, ἐφ' οὗ βαρύνει μαρτύριον αἰώνων, μὴ δυνηθὲν νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἐλπίδα του. Ἀπέθεσα εἰς τὸ εἰκονοστάσιον τῶν ἁγίων, τὸ ὑπάρχον ἐν τῷ δωματίῳ μου μιᾶς νυκτός, τὰ ἄνθη τῶν κορασίδων τῆς Νιβίτσας. Παρατηρῶν αὐτὰ ἐνῶ γράφω ἐπὶ τοῦ ταξιδιωτικοῦ μου σάκκου ὑπὸ τὸ φῶς ἀθλίης λυχνίας, αἰσθάνομαι συγκίνησιν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἀγνοῦ μειδιάματός των. Ἡ νέα αὕτη γενεά, ἐφ' ἧς ὁ τρόμος τῶν ἀγωνιῶν ἠπλώσεν ἀκόμῃ τὸν πέπλον του, ἅς μὴ ὑποστῇ τὴν φρικτὴν ἀνανέωσιν τῆς τρομοκρατίας. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐξ διπλωμάτων καθημένων περὶ μίαν τράπεζαν ἐν Λονδίῳ.

ΜΙΑ ΑΠΟΤΥΧΟΥΣΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ—

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΜΙΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ
ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

'Εν Κωνιπόλει τη 16)20 Δ)βρίου 1877

Κύριε 'Υπουργέ,

Προχθές δια του Ιταλικού άτμοπλοίου άνήγγειλα 'Υμιν την λήψιν των υμετέρων δια του τηλεγράφου οδηγίων υπό χρονολογίαν 13)25 μεσοδυτός.

Την αὐτὴν ἑσπέραν ἔσχον τρίωρον συνέντευξιν μετὰ τοῦ 'Αβδούλβη καὶ Μεχμέταλῆβη κωλυομένου, ὡς ὁ πρῶτος μοὶ εἶπεν, ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ 'Ιατροῦ Α. Βαφιάνου.

'Η συνδιάλεξις ἤρχισε διὰ γενικῶν τιμῶν λόγων ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας, τούτέστι περί πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατ' αὐτὴν ὑπέδειξα καὶ αὐθις ὅτι ὁσημέραι αὐξάνει ὁ κίνδυνος αἰφνιδίου συνομολογήσεως εἰρήνης, καὶ μάλιστα εἰρήνης μονομεροῦς, καὶ ὅτι, τοῦτο οὕτως ἐχόντων, ἂν 'Ελληνες καὶ 'Αλβανοὶ δὲν προλάβωσιν νὰ εἰσπηδήσωσιν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ διεξαγομένου δράματος, οὐ μόνον θέλουσιν ἀποκλεισθῇ πάντῳ πλεονεκτηματός, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις αὐτῶν ἔσται πολλῶν χειροτέρα τῆς πρότερον ἐκ τῆς μετατοπίσεως τοῦ ἐν ταῖς Σλαυκαῖς ἐπαρχίαις Τουρκικῶν πηλοσμοῦ, ἀγνώστον δὲ ἂν καὶ πότε θέλει ἄλλοτε παρουσιασθῇ τοιαύτη μονοδικὴ εὐκαιρία πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν πόθων μας.

'Αφοῦ δὲ τὸν παρεκίνησα, ὅπως ἐνεργήσωσιν ἄνευ ἀναβολῶν εἰς τὸ ἐφαίνετο ἐντελῶς σύμφωνος τὸ ἐφ' ἑαυτῷ καὶ σπεύδων, τῷ εἶπον ὅτι τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐζήτησα τὴν παροῦσαν συνέντευξιν, ὅπως τῷ ἀναγγείλω ὅτι μέλλω ν' ἀναχωρῶ ἀνυπερθέτως τὴν Τετάρτην τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος, ὅτι δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβον θετικὰς ὁδηγίας παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ τοῖς ἀνακοινώσω ὅτι ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἀπαραδέκτον πᾶσαν διαπραγματεύσιν περιλαμβάνουσαν τὴν 'Ηπειρον, πράγμα προσέθηκα, περὶ οὗ ἄλλως ἤμην πάντοτε ἀκραδάντως βέβαιος. 'Οπερ ἀρχήθεν τοῖς εἶχον ἐξηγήσει καὶ ὁ περ ἀνέφερα εἰς τὴν 'Υμετέραν 'Εξοχότητα μόνον ὅπως τῇ καταστάσει πιστῶς καὶ λεπτομερῶς γνωστὰς τὰς ὁμιλίας τοῦ 'Αβδούλβη. 'Η ἀνακοίνω-

σις αὕτη ἐφάνη ταραξάσα αὐτὸν, ἀλλ' εἰς τοὺς λόγους τοῦ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἡ δυσκαμψία ἐκείνη, ἣν εἶχεν ἐπιδείξει κατὰ τὴν πρῶτ' ἡμῶν συνέντευξιν προκειμένου περὶ 'Ηπείρου. Φρονῶ δὲ ὅτι ἡ μετὰ τῶν Γέγων καὶ Θεσσαλῶν βέβηδον ἀσυμφωνία, περὶ ἧς σὰς ἀνέφερον ἐν τῇ προηγούμενῃ μου ἐκθέσει, καὶ ἡ ἀποθάρρυνσις εἰς ἣν τὸν ἀνέβαλον οἱ δισταγμοὶ καὶ ἡ ἀπαιδευσία τῶν συμπατριωτῶν του, συνέτειναν νὰ τὸν καταστήσουν μαλακώτερον.

Μοὶ εἶπεν ὅτι ἡ ἀναγγελία αὕτη τὸν κατεπύκρυνε, διότι βλέπει διαλυομένας ὅλας τὰς ἐλπίδας τῆς ἐπιτυχίας, ὅτι καὶ μ' αὐτὸ τὸ δέλεαρ τῆς 'Ηπείρου ἀπέναντον μεγάλας δυσκολίας εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν κοινῶν ἡμῶν σχεδίων. ἀλλ' ὅτι ἤλπιζε καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Μεχμέταλῆβης ὅτι δι' αὐτοῦ βαθμὴδὸν ἤθελον παρασύρει τὴν ἔνωσιν καὶ σύμπραξιν τῶν Γέγων, οἵτινες, λέγει, ἀτυχῶς ἀποκλίνουσι μεγάλως σήμερον πρὸς τὴν 'Ιταλίαν, προτιμώντες τὴν προστασίαν μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς δυνάμεως τῆς προστασίας τῆς 'Ελλάδος. Μοὶ ἀνέφερε δὲ ἐν ἐκτάσει τὰς ὁμιλίας, ὅς εἶχε μετὰ τῶν Γέγων κατ' αὐτὰς (τὰς ὁποίας εἶχεν ἐμπιστευθῇ καὶ εἰς τὸν φίλον μου πρὸς τινων ἡμερῶν) καὶ ἐξ ὧν τῶν καταφαίνεται, ἂν τὰ λεγόμενα αὐτοῦ ὦσιν ἀκριβῆ, ὡς ἀποκλίνω νὰ πιστεύω, ὅτι ὅσῳ τὸ κράτος τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας βαίνει πρὸς τὴν πτώσιν του, τόσῳ οἱ Γέγαι ἐνισχύονται, εἰς τὴν ἰδέαν νὰ σχηματίσωσιν ἡγεμονίαν ἢ ἡγεμονίας τεθειμένας ὑπὸ τὴν 'Ιταλικὴν προστασίαν.

'Επειδὴ δὲ ἐπανήρχετο περιοδικῶς εἰς τὰ περὶ 'Ηπείρου, τῷ εἶπον ὅτι εἴνευ ματαιοπονία νὰ κάμωμεν σχέδια οἰαδήποτε ἐπὶ βάσεως μὴ ὑπαρχούσης καὶ τῷ ἀνέπτυξα πάλιν τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα παρέχει εἰς τοὺς Τόσκους τὸ σχέδιον, ὁπερ ἀρχικῶς τῷ ἐπρότεινα. Τῷ ὠμίλησα ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐν τέλει, ὡς φιλαλβανὸς πλέον καὶ οὐχὶ ὡς ἐντολόδοχος τῆς Κυβερνήσεως, τῷ εἶπον ὅτι οἱ 'Ελληνες εἴνευ ἀποφασισμένοι νὰ μὴ ἀφήσωσιν τὴν παροῦσαν περίστασιν νὰ τοῖς διαφύγῃ, ὅτι θέλουν ἐγκαίρως διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ ὅτι ἂν δὲν κινηθῶσιν οἱ 'Αλβανοὶ μεθ'

ἡμῶν θέλουσιν εὐρεθῇ εἰς χείρονα ὅλων τῶν λοιπῶν 'Εθνικοτήτων θέσιν. Μετὰ διεξοδικὰς δὲ πάλιν συζητήσεις περισταφείσας εἰς τὰ γνωστὰ 'Υμιν ταῦτα θέματα, κατελήξαμεν εἰς τὰ ἑξῆς :

'Ο 'Αβδούλβης θέλει ἀνακοινώσῃ τὴν περὶ 'Ηπείρου ἀπόφασιν τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Μεχμέταλῆβην, δὲν πιστεύω, εἶπεν, ὅτι θὰ κάμωμεν τίποτε, μ' ὅλα ταῦτα ἡμεῖς οἱ δύο τὸσον κατεχόμεθα ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ σήμερον δέον νὰ ἐνεργήσωμεν ἢ ποτέ, ὥστε θ' ἀναζητήσωμεν τὴν δυνατὴν γενέσθαι. Πρέπει νὰ σὰς ἴδω ἄπαξ ἐτι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σας καὶ νὰ συνδιαλεχθῶμεν διὰ τελευταίαν φοράν. 'Εὰν δὲ δὲν λάβωμεν ἡμεῖς οἱ 'Αλβανοὶ ἐνεργὸν μέρος ἀμέσως, πιθανὸν εἴην τελευταίαν στιγμὴν, καθ' ἣν θὰ ἀναχωρήσετε, νὰ σὰς δώσωμεν ἐν σχέδιον, ὁπερ πρὸ πολλοῦ ἔχομεν ἔτοιμον καὶ δι' οὗ ἡ 'Ελλάς θέλει ἀσφαλῶς εὐκολώτατα ἐπιτύχει τοὺς σκοποὺς τῆς».

Τοῦ ἀπῆντησα ὅτι προθύμως καὶ μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος θέλω ἀκούσει, ὅτι ἤθελε κρίνει καλὸν νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ καὶ ὅτι μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεώς μου θέλω διατελεῖ εἰς τὴν διάθεσιν του. 'Εν τούτοις ἀναρριπισθείσης τῆς συνδιαλέξεώς μοὶ εἶπεν ὅτι τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν Βλιώραν, ἀφίχθοντα ἐκ Κρήτης, εἶδε μὲν ἀλλ' οὐχὶ μόνον, συνεννοήθησαν, ὅπως συναντηθῶσιν σήμερον τὸ πρωὶ καὶ συνομιλήσωσιν περὶ τῶν 'Ελληνοαλβανικῶν πραγμάτων. 'Οτι καθ' ἣν ἡμέραν ὠμιλοῦμεν, ἦτοι τὴν Τετάρτην, κατάρθωσιν νὰ πείσῃ πλὴν τριῶν τοῦ συμπατριώ-
τας του καὶ δύο Γέγαι νὰ ὑπογράψωσιν τὴν γνωστὴν 'Υμιν πρὸς τὸν Βεζύρην ἀναφορὰν, ὅτι ἤλπιζε νὰ πείσῃ τὴν ἐπαύριον καὶ τοὺς λοιποὺς τρεῖς, τοῦτο δὲ γινόμενον θέλουν ἐπιδόσει τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν Βεζύρην, παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ τοῖς ἀπαντήσῃ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἄλλως ἔχουσιν ἔτοιμον ἀντίγραφον αὐτῆς, ὅπως τὸ ἐπιδόσωσιν εἰς τὸν Σουλτάνον. Εἰς τὴν ἀναφορὰν ταύτην λέγουσιν ὅτι ἡ 'Αλβανία ἐπαπειλεῖται ὑπὸ τετραπλῆς ἐπιδρομῆς, ὑπὸ τῶν Μαυροβουνιωτῶν τῶν Σέρβων, τῶν 'Ελλήνων καὶ τῶν 'Ιταλῶν. 'Οτι οἱ 'Αλβανοὶ δὲν δύνανται νὰ βλέπωσιν ἀταράχως τὸν σπουδαιότατον τοῦτον κίνδυνον τῆς πατρίδος των, οὐδ' ἐννοοῦσι νὰ παραδοθῶσι λεία εἰς τοὺς εἰσβολαίς, ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ ὥσει γυναῖκες. 'Επομένως ζητοῦσι παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦλάχιστον 20.000 τακτικοῦ στρατοῦ, 80.000 ὁπλων ὁπισθογεμῶν μετ' ἀναλόγου ἀριθμοῦ πυροβόλων καὶ Σουλτανικὸν φερμάνιον διατάσσον αὐτούς,

τοὺς ἀρχηγούς, νὰ προσκαλέσωσιν ὁλοὺς τοὺς 'Αλβανούς εἰς τὰ ὄπλα. Στρατὸν δὲν θέλουσι μᾶς δόσει, διότι δὲν ἔχουν, ὄπλα πιθανὸν νὰ μᾶς δώσωσιν ὀλίγα, ἡμᾶς ὁμως ἀφεύκτως θ' ἀφήσωσιν νὰ μεταβῶμεν εἰς 'Αλβανίαν, ὅπως στρατολογήσωμεν, διότι ἤδη ὁ Βαλῆς τῶν 'Ιωαννίνων ἐτηλεγράφησε εἰς εἰς τὸν 'Υπουργὸν τῶν 'Εσωτερικῶν ὅτι οἱ 'Ελληνες ἐτοιμάζονται νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν 'Αλβανίαν καὶ ὅτι εἴνευ ἀναπόδραστος ἀνάγκη νὰ πέμψωσιν ἡμᾶς ἐκεῖ ὅπως στρατολογήσωμεν, διότι ἀνευ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν οἱ 'Αλβανοὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ κινηθῶσι.

Σήμερον μὲς προσεκάλεσεν ὁ 'Υπουργὸς τῶν 'Εσωτερικῶν καὶ μᾶς ἐκοινοποίησε τὸ τηλεγράφημα, παρακινῶν ἡμᾶς ν' ἀναχωρήσωμεν. 'Ημεῖς τῷ ἀπαντήσαμεν ὅτι «ἐὰν ἡ Κυβέρνησις δὲν μᾶς δώσῃ ὅσα ζητοῦμεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ μας, δὲν δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν πατρίδα μας. 'Ανευ ὁπλων καὶ ἀνευ Σουλτανικοῦ φερμάνιου ἐπιτάσσοντος ἡμᾶς νὰ στρατολογήσωμεν οὐδὲν θέλομεν κατορθώσῃ καὶ δὲν θέλομεν νὰ φανώμεν μικροί, ἀνευ τούτων προτιμῶμεν νὰ μείνωμεν ἐδῶ καὶ ὅ,τι ἂν γίνῃ ἂς γίνῃ».

'Ο 'Υπουργὸς ἀπῆντησε : «Λοιπὸν σπεύσατε νὰ δώσητε τὴν ἀναφορὰν σας καὶ ν' ἀπέλθῃτε, διότι ὁ καιρὸς ἐπείγει, οἱ 'Ελληνες, καθ' ὅς ἔχομεν πληροφορίας, θέλουσι τάχιστα εἰσβάλει».

'Οθεν φρονῶ, ἐξηκολούθησεν ὁ 'Αβδούλβης, ὅτι τὴν ἀδείαν τῆς στρατολογίας, οἷαν ζητοῦμεν αὐτὴν θέλουν μᾶς δόσει. 'Εκτὸς τούτου σὰς λέγω λίαν ἐμπιστευτικῶς ὅτι, ἄγνωστον διὰ τίνας λόγους, ἡ Κυβέρνησις σήμερον ἐπιθυμεῖ ν' ἀναχωρήσωμεν ἐντεῦθεν ὅσῳ δυνατόν πλείοτεροι ἐκ τῶν βουλευτῶν.

Δὲν μᾶς τὸ λέγουν καθαρῶς, διότι δὲν δύνανται νὰ μᾶς ἀποπέμψωσιν, ἀλλὰ τοιαύτη τις ἐνέργεια καταβάλλεται ἐμμέσως ἀπὸ τινων ἡδὴ ἡμερῶν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐγὼ τοῦλάχιστον καὶ ὁ Μεχμέταλῆβης, θέλομεν ἀναχωρήσει ἐντεῦθεν τὴν Παρασκευὴν τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος· ἅμα μεταβάντες εἰς 'Αλβανίαν θέλομεν προσκαλέσει τοὺς σπουδαιότερους τῶν συναδέλφων μας, λόγῳ μὲν ὅπως λάβωμεν τὰ ἀρμόδια μέτρα πρὸς στρατολογίαν, κυρίως δὲ ὅπως συσχεθῶμεν περὶ τῆς ἀπασχολούσης ἡμᾶς ὑποθέσεως. Σὰς ἀναλαμβάνω, ὅτι μετὰ τὴν ἀποποίησιν τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως ν' ἀφήσῃ τὴν 'Ηπειρον εἰς τὴν 'Αλβανικὴν 'Ηγεμονίαν, ὀλιγίστας ἐλπίδας ἔχω ὅτι θὰ περὶσθῶσιν οἱ Τόσκοι νὰ ἐνεργήσωσιν ὑπὲρ τῆς 'Ελλάδος. Δὲν σὰς κρύπτω ὅτι μέχρι

τοῦδε ἐνέργουν καὶ θὰ ἐνεργῶ πρὸς τό συμφέρον τῆς Ἀλβανικῆς Ἐθνικότητος. ἡ ἀποποίησης τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ τυφλὴ ἐπιμονὴ τῶν Γέγων ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς προστασίας μὲ κατέθλιψαν καὶ μὲ ἀπελπίζουν. Δὲν ἠξεύρω τι ἐπὶ τέλους θὰ γενῇ, ἐγὼ ὁμως—ἀδελφικῶς σὰς ἐξομολογοῦμαι ὅτι εἰς τὰ Ἰωάννινα ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ πατρός μου καὶ τῶν ἀδελφῶν μου, φιλόθρησκος δὲν εἶμαι, εἶμαι ὕλιστής, ἔχω ὁμως ὡς πᾶς θνητὸς τινὰς προλήψεις καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἰσχυροτάτῃ εἶνε ἡ πρὸς τὰ ὅσα τοῦ πατρός μου εὐλάβεια, ἐπομένως σὰς δηλῶ ὅτι, ὅ,τι δῆποτε γενῇ ἡ Ἡπειρος, εἴτε Ἑλληνική, εἴτε Ἰταλική, ἐγὼ θὰ μείνω πάντοτε Ἡπειρώτης. Ἐάν οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἀποφασίσωσι νὰ συμπράξωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ Ἑλλάς ὀφείλει νὰ εἰσβάλλῃ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Θεσσαλίαν μετὰ ἰσχυρᾶς τακτικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ Βασιλέως ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Στρατοῦ, ὅπως ἐξεγερθῶσιν ὅλοι οἱ κάτοικοι, καὶ ὁμιλῶ ὡς εἰδήμων τῶν πραγμάτων, καίτοι τοῦτο εἶνε ἐναντίον τῶν συμφερόντων ἴσως τῆς Ἀλβανίας.

Ἐάν ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐξέλθῃ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Στρατοῦ, οἱ Θεσσαλλοὶ καὶ οἱ Ἡπειρώται δὲν θὰ κινηθῶσιν ἢ θὰ κινηθῶσιν ὀλίγιστοι. Ἀμα καταλάβετε τὴν Θεσσαλίαν νὰ στραφῇτε ἀμέσως διὰ τοῦ Ραδοβιζίου καὶ Τζουμέρκων πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἀρτης καὶ ν' ἀποκλείσητε τὸ φρούριον, συνάμα δέ, καὶ σημειώσατε καλῶς τοὺς λόγους μου, νὰ ἔχετε εἰς Κέρκυραν ἐτοίμους 5000 τακτικοῦστρατοῦ καὶ ἅμα τῇ εἰσβολῇ εἰς τὴν Ἡπειρον, νὰ ρίψετε διὰ μιᾶς τὰς πέντε ταύτας χιλιάδας εἰς τὸ Μπρεδέτ, ὅπως ἀποκόψητε τὰς συγκοινωνίας τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας. Ἐάν τότε οἱ Ἀλβανοὶ κατανοήσωσι τὴν δυσχερείαν τῆς θέσεώς των, καὶ ἐάν ἡμεῖς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀποφασίσωμεν τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος σύμπραξιν, ἐπωφεληθῶμεν τῆς ἀμηχανίας τοῦ λαοῦ ἐκείνης, ὅπως τὸν ὠθήσωμεν εἰς τὸ σχέδιόν μας, ἡ Ἑλλάς ἐπιτυχάνει.

Ἀλλὰ περὶ τούτων πάντων θὰ ὁμιλήσω μεν, προθέθηκεν, ὅταν θὰ σὰς ἐπανίδω πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σας, καὶ διέκοψε τὸν λόγον ἐγερθεῖς, ὅπως ἀναχωρήσῃ.

Ἀφοῦ δ' ἐμείναμεν σύμφωνοι, διὰ τίνος μέσου, χρεῖας τυχοῦσης, θέλομεν συνεννοεῖσθαι μετὰ τὴν ἀναχωρήσιν μου, καὶ ἀφοῦ μὲ παρεκάλεσε νὰ μεταβῶ εἰς Κέρκυραν πρὸς συνάντησιν των, ἐάν ποτὲ οὗτοι ἠθελον μὲ προσκαλέσει ἐξ Ἀλβανίας, ἀπεχωρίσθην περὶ τὸ μεσονύκτιον.

Ἀναμένω νῦν λίαν ἀνυπομόνως τὴν προσεχῇ μετ' αὐτῶν συνέντευξιν, διότι προμηνύεται ἡ σπουδαιότερα πασῶν. Τὸ δὲ ἐξαγόμενον αὐτῆς θέλω ἔχει, ἐλπίζω, τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν αὐτοπροσώπως.

Διατελῶ Κύριε Ὑπουργέ,

τῆς ἡμετέρας Ἐξοχότητος κλπ.

ΣΤ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

ΣΗΜ.— Ὁ Ἀβδούλ Βῆς Φυάσαρης, γόνος τῆς ἐπιφανοῦς ὁμωνύμου Τοσκικῆς οἰκογενείας, ἦτο τολμηρὸς καὶ μεγαλεπήβολος, διαπνεόμενος ὑπὸ φλογεροῦ πατριωτισμοῦ καὶ πόθου τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἀλβανίας.

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὰς ἐν Κωνσταντινὸ-λεῖ καὶ εἰτὰ ἐν Κερκίρα συνομιλίας μας, ἐκρηγέντος ἐν Ἀλβανίᾳ τοῦ ὑπὸ τὸν Χατζῆ Λόγια ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὁ Ἀβδούλ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλβανικοῦ συνδέσμου.

Μετὰ τὰς πρώτας ὁμως συγκρούσεις πρὸς τὸν Τουρκικὸν Στρατὸν συλληφθεὶς ἀπήχθη διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου δικασθεὶς καταδικάσθη εἰς θάνατον. Ἀλλὰ ταῖς ἰκεσίαις τοῦ ἀδελφοῦ του, ὑπηρετοῦντος ἐν τῇ ἐπιλέκτῳ λόχῳ τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ Σουλτάνου, οὗτος ἐμετρίασε τὴν θανατικὴν ποινὴν εἰς ἰσόβιον περιορισμὸν ἐν Πανόρμῳ τῆς Προποντίδος.

Ὁ Μεχμεταλῆ Βῆς Βουώνης, ἐγγονος τοῦ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 21 δρᾶσαντος Ὁμέρ Βουώνη, ἦτο καὶ οὗτος θεαρὸς Ἀλβανὸς πατριώτης καὶ εἶχε διακριθῇ εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου πόλεμον, διοικῶν τὰ Ἀλβανικὰ Τάγματα τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

Τοῦ κ. Μ. Κ. ΚΑΛΥΒΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ὡστε λοιπὸν, ἔλεγεν ὁ Σαμουὴλ ὡσεὶ μονολογῶν, θάρθη καιρὸς, πού θὰ διευθύνουν τὸν κόσμον οἱ ταραξίαι. Οἱ ταραξίαι καὶ οἱ ἀναρχικοί, οἱ δοκησίσοφοι καὶ οἱ ἀνισόρροποι, οἱ ἄρπαγες καὶ οἱ πρόστυχοι, οἱ ἀνέθικοι καὶ οἱ ἀδίκριτοι, οἱ αἰμοχάρεις καὶ οἱ μισάνθρωποι καὶ ἐν γένει πάντες οἱ μὴ ἔχοντες ἱερὸν καὶ ὅσιον καὶ τὰ τελευταῖα ἀποβράσματα τῆς κοινωνίας θὰ ρίψουν κάτω τοὺς ἄλλους, θὰ καταργήσουν νομοθεσίας καὶ Πολιτείας καὶ θὰ ἀναλάβουν ὅλοι αὐτοὶ ἐνωμένοι, ὡς ζωντανοὶ δαίμονες τῆς κολάσεως τὴν διεύθυνσιν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν. Καὶ γιὰ τὴν νὰ μὴ μπορέσουν ἄραγε οἱ διανοούμενοι καὶ γραμματισμένοι, οἱ δίκαιοι κυβερνῆται καὶ καλοὶ ἄρχοντες, οἱ τίμιοι οἰκογενειάρχαι καὶ ἐπαγγελματίαι νὰ ἀναχαιτίσουν τὰ καταστρεπτικὰ σχέδια τῶν κακῶν :

Ὁ Ἅγιος προέβλεπε ἀστοργίαν τῶν πολιτευομένων, ἀπληστίαν τῶν κεφαλαιοκρατῶν, τὸ χρεωκόπημα τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἐκ τούτων, τὴν κοινωνικὴν ἐξάρθρωσιν καὶ ἐξαθλίωσιν τῶν λαῶν.

Μερικοὶ τὰς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρωπίνας μάζας διαιροῦν εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς κατηγορίας, εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς τάξεις.

Ἡ πρώτη κατηγορία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς γεωργικὰς, ἐργατικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς τάξεις τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ τιμίους ὑπηρετάς καὶ ὑπαλλήλους, ἀπὸ τοὺς φιλευσπλάχνους καὶ εὐεργετικούς πλουσίους, ἀπὸ τοὺς δικαίως κυβερνῶντας καὶ ἄρχοντας καὶ ἐν γένει ἀπὸ πάντας τοὺς ἐργαζομένους μετ' αὐταπαρνήσε-

ως ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τοῦ πλησίον.

Ἡ δευτέρα κατηγορία ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς φιλαργύρους καὶ αἰσχροκερδεῖς, ἀπὸ τοὺς ἀδίκους κριτὰς καὶ σκληροὺς κυβερνήτας, ἀπὸ τοὺς ἀπλήστους φαυλοκράτας καὶ κακοήθεις πλουσίους, ἀπὸ πάντας τοὺς διευθύνοντας μὲ ἀδικίαν καὶ σκληρότητα τοὺς λαοὺς, τοὺς παντὸς βαθμοῦ καὶ παντὸς εἶδους κατωτέρους καὶ ἀντέρους ὑπαλλήλους, ἀπὸ τοὺς πλεονέκτας βιομηχάνους, καταστηματαρχὰς καὶ ἐμπνευομένους καὶ ἀπὸ πάντας τοὺς ἀπομυζῶντας τὸ αἷμα τοῦ λαοῦ καὶ κατατρώγοντας τὰς σάρκας αὐτοῦ. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων, πού ἀποτελοῦν τὴν δευτέραν ταύτην κατηγορίαν εἶναι διανοούμενοι.

Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν δευτέραν ταύτην κατηγορίαν δὲν θὰ ἔχουν λύπην καὶ πόνον πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔλεος καὶ εὐσπλαχνίαν πρὸς τοὺς βιοπαλαιστὰς καὶ τὰς ἐργατικὰς μάζας τῶν λαῶν. Οἱ δὲ διανοούμενοι ἐξ αὐτῶν θὰ μεταχειρίζονται τὴν εὐστροφίαν τοῦ λόγου εἰς βάρος τῶν ἄλλων, θὰ παρουσιάζουν τὸ ἀδικον ὡς δίκαιον, τὸ ψευδὲς ὡς ἀληθές. Τὴν ἀστοργίαν καὶ τὴν ἀδικίαν θὰ τὴν στηρίζουν ἐπὶ νόμων καὶ δὲν θὰ θελήσουν ποτὲ νὰ μεταβάλουν τὸ κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν σύστημα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ προστατεύωνται ἀπὸ ὅλας τὰς ἀποψεις οἱ ἐργατικοὶ καὶ τίμιοι ἄνθρωποι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ζήσουν καὶ αὐτοὶ μέχρι βαθέος γήρατος, μέχρι θανάτου, βίον ἀνετον καὶ καλόν.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐτοδημιουργεῖται ἡ τρίτη κατηγορία, ἡ ὁποία θὰ πιάσῃ τὰ ἄκρα καὶ θὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἀ-

ναρχίαν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐξ ἀνάγκης θὰ εἶναι ταραξίαι, ἀναρχικοί, ἄρπαγες, σφαγεῖς καὶ τὰ λοιπά. Αὐτοὶ εἶναι τὰ ἄλλα καὶ πάλαι τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ. Καὶ αὐτοὶ θὰ κυβερνοῦν τὸν κόσμον.

Καὶ ὑπαίτιοι τῆς κακῆς αὐτῆς καταστάσεως θὰ εἶναι οἱ διανοούμενοι, ποὺ δὲν πρόβλεψαν νὰ φέρουν τὴν δικαιοσύνην τοῦ λαοῦ καὶ τὴν προστασίαν του. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἅγιος λέγει :

«Τὰ κακὰ θάρθουν ἀπὸ τοὺς διαβασμένους».

Στὸ ἄκουσμα τῶν τελευταίων λόγων τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ οἱ κληρικοί ἐπίασαν τὰ γένεια τους ἀπὸ ἀπελπισία καὶ ἐντροπήν, διότι μεγάλο ἄδικο πρᾶγμα, ἔλεγαν, θὰ κάμουν οἱ γραμματισμένοι νὰ μὴ ἡγοῦνται ὁργανώσεων, ποὺ θὰ προστατεύουν τοὺς ἀδικουμένους καὶ τὰς πτωχὰς λαϊκὰς μάζας. Οἱ δὲ λαϊκοί, ὁ πολὺς λαός, στὸ ἄκουσμα τῶν λόγων αὐτῶν, κατελήφθη ἀπὸ ἀπόγνωσιν.

«Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τινὶ ἁλισθήσεται ; » λέγει ὁ Χριστός.

Ἄρᾳ γε νὰ προφήτεψε ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς περὶ κομμουνισμοῦ ;

Τώρα ὁ Ἅγιος ὕστερα ἀπὸ τόσα ποὺ εἶπε ἦτο πολὺ κουρασμένος. Γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸν ἡμερὸς τὸν ἐπρόσθεσε δυὸ τρεῖς προφητείες ἀκόμη γιὰ νὰ χαροποιήσῃ τοὺς ἀκροατάς.

«Μετὰ τὸν Γενικὸ πόλεμο θὰ ζήσῃ ὁ λύκος μετὰ τὸ ἄρνι».

Τὴν σκυθρωπότητα διεδέχθη ἡ ἱλαρότης. Οἱ ἄνθρωποι χαμογέλασαν. Ἡσθάνθησαν ἀνέκφραστον χαράν, ὅταν ἤκουσαν πῶς θὰ ἔλθῃ καιρὸς ζηλευτός, ποὺ οἱ κακοὶ θὰ ζοῦν μετὰ τοὺς καλοὺς, καὶ οἱ δίκαιοι μετὰ τοὺς ἀδίκους ἁρμονικώτατα, προσφέροντες χεῖρα βοηθείας πρὸς ἀλλήλους χωρὶς ὑστεροβουλίας καὶ χωρὶς κανένα κακὸν σκοπόν.

«Καλότυχος ποῖός ζήσει μετὰ τὸ Γενικὸ πόλεμο. Θὰ τρώῃ μετὰ ἀση-

μένιο χουλιάρι. Ἐσεῖς δὲν θὰ τὰ ἰδῆτε αὐτὰ τὰ διαέγγονά σας ἀρῖς (=μπορεῖ) καὶ ποῦ».

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφῇ μετὰ λέξεις ἡ χαρὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἤκουσαν πῶς θὰ ἐπέλθῃ στὸν κόσμον εὐτυχία.

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ἅγιος ἐτελείωσε τὴν διδασκαλίαν του στὸ Βουλιαράτι τὸ 1777.

ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

Ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἄλλες προφητείες τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ. Τέτοιες εἶναι :

«Οἱ Δροπολίτες θὰ ζοῦν φτωχικά, γιατί δὲν ἀγαποῦν τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτά».

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ὁ τόπος ἦτο σύδενδρος καὶ ὥς ἐκ τούτου ἡ εὐφορία τῆς γῆς ἀρκετή. Κατόπιν τὰ δένδρα ἐκόπησαν ἀνηλεῶς καὶ κατεστράφησαν. Καρποφόρα δένδρα κανέννας δὲν ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ φυτεύῃ. Σήμερον οὐτε ἄκαρπον, οὐτε καρποφόρον δένδρον ὑπάρχει. Ὁ τόπος εἶναι γυμνός. Αἱ ἐσοδεῖαι τῶν ἀγρῶν ἐλάχισται.

Εἰς τὰς περιοδεῖας του καὶ διδασκαλίας του ἔβλεπεν ὁ ἅγιος τὸ πλῆθος τῶν ρασοφόρων κληρικῶν, ποὺ περιεστοιχίζον αὐτὸν καὶ τὴν εὐλάβειαν καὶ σεβασμὸν ποὺ ἐδείκνυον πρὸς αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ ψυχὴ του ἠγάλλετο. Ἐστρεφε τὸ βλέμμα του ἄλλοτε μὲν πρὸς τὸν λαόν καὶ ἄλλοτε πρὸς τοὺς ρασοφόρους καὶ κατελαμβάνετο ὑπὸ στενοχωρίας. Ἔτσι τοῦλάχιστον ἐφαίνετο, ὡς λένε, ἡ φυσιογνωμία του, δηλαδή στενοχωρημένη. Γι' αὐτὸ ἔλεγε :

«Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου Χριστιανοί. Θάρθῃ καρός, ποὺ δὲν θὰ παρηρεῖται αὐτὴ ἡ ἁρμονία, ποὺ εἶναι σήμερον μετὰ τὸν λαόν καὶ κλήρου. Ὅταν θὰ πηγαίνῃ ὁ παπᾶς σὲ σπᾶτι λαϊκοῦ, μόλις θὰ φεύγῃ θὰ τὸ θυμιάζουν μετὰ θυμιάμα. Ἄν θὰ

καθήσῃ σὲ στῶμα μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του θὰ το τινάζουν. Ἄν θὰ συναντοῦν οἱ ἄνθρωποι κληρικὸν στὸν δρόμον θὰ γυρίζουν πίσω καὶ δὲν θὰ ἐξακολουθοῦν τὸν δρόμον τους».

Οἱ κληρικοὶ ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ αἰσθάνθησαν προσβολὴν μεγάλην. Τοὺς φάνηκε πῶς τὸ ἔδαφος κάτω ἐσεῖετο καὶ ἡ ὑπόστασίς των ἐτίθετο ἐν ἀμφιβολίᾳ. Ἐτίναξαν ὅλοι τὰ ράσα τους τρέμοντες καὶ τριάντα - σαράντα διὰ μιᾶς κληρικοὶ ἐγύρισαν τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν Ἅγιον ζητοῦντες ἔλεος.

Ἅγιε, εἶπαν, μεγάλη προσβολὴ σὲ μᾶς. Καὶ ἔδειξαν τὰ ράσα τους.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἐπίασε τὰ γένια του μετὰ τὸ χεῖρ καὶ κινώντας τα εἶπε :

«Ἄμ ἐγὼ τί εἶμαι ; Δὲν εἶμαι ἀπὸ τὴν ἰδικήν σας τάξιν ; Σᾶς λέγω πῶς αὐτὰ δυστυχῶς μιὰ μέρα θὰ γίνουν».

Ἀπὸ τὸ Μπουλιαράτι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἐπεσκέφθη καὶ τὰ ἄλλα χωριά. Λέγουν πῶς μονάχα τὸ Ζερβάτι, ποὺ εἶναι πλάϊ στὸ Μπουλιαράτι, δὲν τὸ ἐπεσκέφθη, ἂν καὶ ἦταν τότε πολὺ μεγαλύτερο χωριὸ ἀπὸ τὸ Μπουλιαράτι.

Περνώντας τοῦ εἶπαν ὅσοι τὸν ἀκολουθοῦσαν : **«Ἅγιε, δὲν ἐπήγαμε στὸ Ζερβάτι».** Καὶ ὁ Ἅγιος ἀπήντησε :

«Δὲν συνηθίζω νὰ πηγαίνω σὲ μικρὰ χωριά». Καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ Γιωργουτσάτι.

Ὦνόμασε τὸ Ζερβάτι μικρὸ χωριὸ, ἐνῶ τότε ἦταν μεγαλύτερο. Σήμερὰ εἶναι ἕνα μικρὸ χωριὸ καὶ μόνο τὸ μισὸ εἶναι χριστιανικό.

Ὅταν ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἐφθασε στὸ Δερβιτσάνι, οἱ Μουσουλμᾶνοι, οἱ ἀγάδες τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἔστειλαν ἀρκετοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ κακοποιήσουν καὶ εἰ δυνατόν νὰ φονεύσουν τὸν Ἅγιον. Εἶχαν πληροφορηθῇ τὴ δρᾶσι του καὶ ἔβλεπαν ὅτι οἱ χριστιανοὶ εἶ-

χαν ἀποκτήσει θάρρος καὶ τοῦτο δὲν ὠφελοῦσε στὰ ἀρπακτικὰ σχέδιά τους. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ φονευθῇ ὁ Ἅγιος. Ἐφθασαν οἱ ἀπεσταλμένοι Μουσουλμᾶνοι τὴν ὥρὰ ποὺ ἐδίδασκεν ὁ Ἅγιος. Ὅταν μερικοὶ Χριστιανοὶ ἐπληροφόρηθησαν τὸ μυστικὸ ἔτρεξαν καὶ ἀνέφεραν αὐτὸ εἰς τοὺς καλογήρους, ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὸν Ἅγιον καὶ ἐκεῖνοι εἶπαν στὸν Ἅγιον νὰ προφυλαχθῇ. Τότε ὁ Ἅγιος εἶπε :

«Μὴ φοβεῖσθε. Ἐδῶ παρακάτω εἶναι μιὰ σιδερένια πόρτα. Ἐως ἐκεῖ ἔχουν δύναμι αὐτοὶ». Καὶ ἔδειξεν ἕνα λόφον ποὺ εἶναι κοντὰ στὴν Κολορτσῆ ἀνάμεσα στὸ Δερβίτσανι καὶ στὸ Ἀργυρόκαστρο.

Καὶ ἐξηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν χωρὶς κανένα φόβο.

Οἱ ἀπεσταλμένοι Μουσουλμᾶνοι ἄκουσαν μετὰ μεγάλη προσοχὴ τὴν διδασκαλίαν του.

Καὶ τόση ἐντύπωση ἔκαμεν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου ὥστε ἄρχισε νὰ ὑποχωρῇ ὁ ἐρεθισμὸς, τὸν ὁποῖον εἶχαν εἰς τὸ νευρικὸν τους σύστημα, ὅταν ἦρθαν, καὶ ἡ ψυχὴ τους ἄρχισε νὰ μαλακώνεται.

«Πρέπει νὰ μιλήσωμε κι ἐμεῖς μαζί του, εἶπαν ἀναμεταξύ τους οἱ ἀπεσταλμένοι Μουσουλμᾶνοι. Πρέπει νὰ βροῦμε καμμιὰ ἀφορμὴ γιὰ νὰ τὸν κακοποιήσωμε».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας τοῦ Ἁγίου οἱ ἀπεσταλμένοι Μουσουλμᾶνοι τὸν ἐπλησίασαν καὶ τὸν ἐρώτησαν :

«Ἅγιε ! Τί λὲς γιὰ μᾶς ; »
«Τὶ νὰ σᾶς πῶ ; τοὺς εἶπε. Ἡ γενεὰ ἡ δική σας θάλλῃ. Θὰ γίνετε δειλοὶ καὶ φοβητοῦσθαι. Θὰ γίνετε ραγιαῖδες. Τὸ αἷμα, ποὺ ἔχετε ἐσεῖς δὲν θὰ τὸ ἔχουν τὰ παιδιὰ σας, γιὰτὶ αὐτὰ πίνουν γάλα χριστιανικό ! ».

Οἱ ἀγάδες ἔμειναν σκεπτικοί. Δὲν εἶπαν τίποτε. Ἐφυγαν φοβισμένοι καὶ πῆγαν στὸ Ἀργυρόκαστρο. Παρουσιάσθησαν στοὺς ἄλλους ἀγάδες καὶ τοὺς ἐξιστόρη-

σαν δ,τι είδαν και δ,τι ήκουσαν. Τό βράδυ εκείνο 500 γυναίκες τροφοί, βυζάστρες, παραμάνες, από τὰ χωριά τής Δρόπολης χριστιανές, έδιδώχθησαν !

Από τό Δερβιτσάνι ό Άγιος Κοσμάς έπροχώρησε για τὰ χωριά του Τεπελενιού. Οί χριστιανοί παρακαλούσαν τον Άγιον να γυρίση πίσω και συνιστοῦσαν να μη προχωρήση βορειότερα διότι εκεί δέν υπήρχαν συμπαγείς Χριστιανοί πληθυσμοί. Τότε ό Άγιος είπε :

«Μη φοβείσθε. Δέν είναι έδω τό τέλος τής ζωής μου». Καί έπροχώρησε.

Από μέσα από τό Άργυρόκαστρο δέν επέρασε. Τήν ώρα όμως που άγνάντευε τό Άργυρόκαστρο λέγουν πως έσήκωσε τό ραβδί του και δείχνοντας με αυτό τήν πόλιν του Άργυροκάστρου είπε με μεγάλην πίκραν: «Έδρα του Σατα να».

Καί ένας δεσπότης κατά τό1836, ό Νεόφυτος, Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, έγραψε σε κάποιον τοίχο τής Μητροπόλεως τὰ έξης διά τό Άργυρόκαστρον.

Τό Άργυρόκαστρον είναι χώρα άνυδρος και ξηρά και χαλκειόν πάσης κακίας και μηχανορραφίας». Κάτω από αυτά φέρεται ή υπογραφή του ως έξης : «Νεόφυτος, Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, 1836».

Υπάρχουν ίσως και άλλαι προφητεΐαι του Άγίου Κοσμά. Εύχης έργον θά ήτο άν και άλλοι έκκμναν αυτό, που έκαμα έγώ δια να διαιωνισθί προς μίμησιν τό έργον του Άγίου, τον όποιον ή Ήπειρος και μάλιστα ή Βόρειος, πρέπει να εύγνωμονή και να δοξάζη δια τās πολλάς του υπηρεσίας, τās όποιās προσέφερεν εις αυτήν! Ο Άγιος Κοσμάς ήτο μεγάλος πατριώτης και μεγάλος χριστιανός.

Ο Αϊτωλός Κοσμάς έμαθε ότι τὰ δεινά των χριστιανών τής Βορεί

ου Ήπειρου ήσαν άνυπόφερτα κατά τήν έποχήν του. Ο έξισλαμισμός, ό όποιος είχεν αρχίσει από τὰ βορειότερα μέρη τής Άλβανίας και έναντίον του όποιου ήγωνίσθη επί τριακονταετίαν και πλέον ό Γεώργιος Καστριώτης ό έπονομασθείς Σκενδέρμπεης, έξηπλώνετο με γοργό βήμα προς τήν Βόρειον Ήπειρον. Οί Λιάμπηδες, που κατοικούσαν εις τὰ βορειότερα μέρη όλίγα χρόνια πρό τής έποχής του Άγίου είχαν άρνηθί τήν Χριστιανικήν θρησκείαν και οί νεοφώτιστοι τότε εις τήν Όθωμανικήν θρησκείαν κάτοικοι τής Λιαμπουριάς, έζητούσαν με κάθε τρόπον να επιβάλουν τήν νέαν τους θρησκείαν και εις τους νοτιώτερον κατοικούντας. Έάν έξισλαμίζετο ή Ήπειρος τό κακόν δέν θά έσταματοῦσε έως εκεί, διότι τό παράδειγμα τής Ήπειρου θά έλάμβανε ίσως και ή Θεσσαλία, ή Μακεδονία. Οί άρνησίθρησκοι γίνονται και φανατικοί άρνησιπάτριδες και ίσως και ό Έλληνικός άγών θά έματαιώνετο.

Ο Άγιος Κοσμάς όμως κατωρθωσε με τās περιοδείας του και με τήν διδασκαλίαν του να συγκρατήση πάντας τους Ήπειρώτας εις τήν θρησκείαν τήν Χριστιανικήν και έτσι έσωσε και τον Έλληνισμόν και τον Χριστιανισμόν. Τό έργον του Άγίου Κοσμά είναι μέγα. Με τό κήρυγμά του παρουσιάζεται ως νέος Άπόστολος. Όχι μόνον έμπόδισε τήν έξάπλωσιν του έξισλαμισμού, άλλ' υπερέσπισε και τήν Όρθοδοξίαν διότι κατεφέρθη σκληρά εις τήν διδασκαλίαν του έναντίον του Παπισμού. Έπροστάτευσε τὰ Έλληνικά γράμματα, διότι ίδρυσε σε όλα τὰ χωριά που επέρασε σχολεία, εις όσα δέν είχαν τοιαῦτα. Με τήν διδασκαλίαν του και με τό κήρυγμά του άνεζωπύρωσε τό φυλετικόν αίσθημα και με τās προφητεΐας του

(Συνέχεια εις τήν σελίδα 17)

Η ΜΟΝΗ "ΔΡΥΑΝΟΣ",

ΜΙΑ ΔΙΑΣΑΦΗΣΙΣ

Του κ. Μ. ΚΑΛΥΒΟΠΟΥΛΟΥ

Κύριε Άρχισυντάκτη,

Σας στέλνω πάποια διασάφηση στην πραγματεία μου «περί τής Μονής Δρυάνου» και πιστεύω ότι θα έχετε τήν καλάν σύνη να τήν δημοσιεύσετε.

Είναι ή γνώμη μου, ως προς τό ζήτημα τής χρονολογίας τής ίδρύσεως, τήν όποιαν βέβαια όσο μπορώ ζητώ να τήν υποστηρίξω. Ίσως ή γνώμη μου είναι έσφαλμένη, άλλα πιστεύω, πως μια συζήτηση επί του ζητήματος και μια νεώτερη έρευνα και παρατήρηση έπιτοπίως θα βγάλη τήν αλήθεια.

Τό περιοδικό «Η Βόρειος Ήπειρος» θα περιουλλέξη, όπως είδα στο τελευταίο τεῦχος, όλα τὰ λαογραφικά και ιστορικά στοιχεία δια τήν ιστορίαν τής Βορείου Ήπειρου. Αυτό μου προξένησε νησε πραγματική χαρά, γιατί σπεπτόμουν πάντοτε μια τέτοια έργασία και έβασάνιζα τό μυαλό μου από πολύν καιρό πως μπορούσε να γίνη μια τέτοια δουλειά. Καί όταν είδα τό πρώτο τεῦχος του περιοδικού άμέσως έβαλα σε ένεργείαν τήν συλλογή λαογραφικών και ιστορικών στοιχείων τής Πατρίδος μας. Μέρος των αποτελεσμάτων των ένεργειών μου είνε όσα δημοσιευθήκανε ήδη και όσα πρόκειται να δημοσιευθουν άργότερον.

Η χαρά μου δε είναι άνέκφραστη, όταν βλέπω ότι και ή Διευθύνουσα Επιτροπή του περιοδικού με τήν δήλωσή της πραγματοποιεί τους πόθους μου. Ο σκοπός αυτός είναι πραγματικά έθνικός και συγχαίρω τήν επιτροπήν δια τήν απόφασίν της και θεωρώ τον έαυτόν μου ευτυχί διότι εύρίσκομαι σε σύμπτωση γνώμων και έφέσεων επάνω στο σπουδαίο αυτό ζήτημα.

Φιλικώτατα
Μ. Κ. Καλυβόπουλος

Στό προηγούμενο τεῦχος τής «Β. Ήπειρου» δημοσιεύθηκε τό α' μέρος τής πραγματείας μου περί τής Μονής του «Δρυάνου». Ο κ. Άρχισυντάκτης τής «Β. Ήπειρου», έκαμε διάφορες παραλλαγές και προσθαφαιρέσεις, που άλλοίωσε βασικά τό κύριο νόημα τής πραγματείας μου, εις δε τον αναγνώστη δέν παρουσιάζεται ή συνοχή των νοημάτων, που έπρεπε, διότι ένω τό γενικό νόημα παρουσιάζει τήν ίδρυση του μοναστηριού επί τής έποχής του Ίουστινιανού, οί προσθαφαιρέσεις όμιλούν αντίθετα.

Οί παραλλαγές και προσθαφαιρέσεις, που έγιναν είναι οί ακόλουθες :

α) Σελίς 22, στήλη α' στίχος 8: αντί «ίδρυμένο από τον ίδιο τον Ίουστινιανό» γράφει : «ίδρυμένο από των αρχών του 11 αιώνας».

β) Σελίς 22, στήλη α' στίχος 39: αντί «και καταλήγει στον κάμπο τής Δερόπολης» γράφει : «και συνέχεια με τὰ βουνά τής Σωτείρας και Στουγάρας».

γ) Σελίς 22, στήλη α', στίχος τελευταίος : αντί «και νοτιώτερα» γράφει :

«και ανατολικά».

δ) Σελίς 22, στήλη β', στίχος 2

μετὰ λέξη «τ' Ἀη—Θανάση» ἐγινε ἡ ἀκόλουθη προσθήκη : «ὅπου ἦτο τὸ παλαιὸ μοναστήρι τοῦ Δρυάνου καταστραφέν ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων».

ε) Στὴ σελίδα 23 ἀφαιρέθηκε ὁ λόκληρη παράγραφος, πού ἔλεγε γιὰ τὴ χρονολογία πού βρίσκεται στὴν εἴσοδο τῆς ἐκκλησίας κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, γιὰ τὸ ρυθμὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ γιὰ τὶς εἰκόνες, πού ὑπάρχουν μέσα ζωγραφισμένες.

ς) Στὴ σελίδα 23, στήλη β' μετὰ τὸν 22 στίχον ἀφαιρέθηκε ἡ πρόταση :

«Ὁ Ἰουστινιανὸς πείθεται διὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς τοποθεσίας καὶ ἰδρύει τὸ μοναστήρι τοῦ Δρυάνου».

ζ) Στὴ σελίδα 25, στήλη β', μετὰ τὴν τελευταία παράγραφο ὑπῆρχαν καὶ τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὁποῖα ἀφαιρέθηκαν .

«Σήμερα τὸ μοναστήρι διευθύνεται ἀπὸ μιὰ ἐπιτροπὴ Βουλιαρατινῶν καὶ Ζερβατινῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἱεροεπιστάτη».

η) Στὴ σελίδα 27 γράφηκε μιὰ προσθήκη σὲ ὑποσημείωση, πού δὲν ὑπῆρχε στὴν πραγματεία μου, ἡ ἀκόλουθη : «Πρόκειται περὶ τοῦ εἰς θέσιν Ἁγίου Ἀθανάσιος Παλαιομοναστηρίου».

Μὲ τὶς παραλλαγὰς αὐτὲς καὶ προσθαφαίρεσεις τὰ γραφόμενα τῆς πραγματείας μου δὲν ἔχουν σχεδὸν συνοχὴ καὶ εἶναι ἀνακόλουθα.

Ἡ πραγματεία μου περιωρίζεται σὲ τρία κύρια σημεῖα :

α) Στὴ χρονολογία τῆς ἰδρύσεως τοῦ Μοναστηρίου,

β) Στὴ δρᾶση του καὶ

γ) Στὴν περιγραφή τῶν σωζομένων λειψάνων

Ἡ προσπάθειά μου στὸ α' ζήτημα ἦταν νὰ ἀποδείξω : πὼς τὸ μοναστήρι τοῦ Δρυάνου εἶναι ἀρχαῖοτατο καὶ πὼς ἰδρύθηκε ἐκεῖ ἀκριβῶς, πού εἶναι σήμερα ἀπὸ τὸν αὐ-

τοκράτορα Ἰουστινιανό. Ἀνάφερα τοὺς ἱστορικοὺς λόγους, πού με πείθουν ὅτι πραγματικὰ ἐκεῖ ἰδρύθηκε ἀπὸ τότε. Καὶ ὡς πειστήρια τῆς γνώμης μου, ὅτι τὸ μοναστήρι ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰουστινιανό, παρουσίασα τὸ Συγγιλιῶδες Πατριαρχικὸ ἔγγραφο τοῦ 1779, τὸ ὁποῖον δημοσιεύτηκε στὸ προηγούμενο τεύχος καὶ τὴ χρονολογία πού ὑπάρχει στὴν εἴσοδο τῆς ἐκκλησίας κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας. Ἀλλὰ πειστήρια ἦταν γιὰ μένα ὁ ρυθμὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ ζωγραφισμένες εἰκόνες. Τὰ σχετικὰ αὐτὰ γιὰ τὴ χρονολογία, γιὰ τὸ ρυθμὸ καὶ γιὰ τὶς εἰκόνες ὁ κ. Ἀρχισυντάκτης τοῦ περιοδικοῦ τὰ ἀπάλειψε ὅλως διόλου, ἀφοῦ πῆρε, βέβαια ὡς ὀρθὴ τὴ γνώμη ἄλλων, ὅπως μοῦ εἶπε, ὅτι τὸ μοναστήρι τοῦ Δρυάνου ἐκτίσθηκε ἀργότερα καὶ ὅχι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ἡ χρονολογία, πού εἶναι γραμμένη σὴν εἴσοδο τοῦ ναοῦ κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας εἶ-

ναι **ΞΡΙΞ** ἀπὸ Κτίσεως Κό-

σμου κακογραμμένη βέβαια ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ διακρίνεται καθαρὰ ὅπως μὲ ἐπληρόρησαν. Τὸ πρῶτο καὶ τελευταῖο γράμμα τῆς χρονολογίας θὰ εἶναι βέβαια τὸ ς' πού γραφόταν στὴν ἀρχαία ἐποχὴ

ἔτσι **Ξ**.

Ἴσως δὲν μπόρεσε ὁ ζωγράφος νὰ ἀποδόσῃ καλὰ αὐτὸ τὸ γράμμα γι' αὐτὸ καὶ μοιάζει σὰν κεφαλαῖο Ζ.

Ἡ χρονολογία αὐτὴ θὰ πῇ 6116 χρόνια ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου. Ἄν λοιπὸν ἀφαιρέσωμε ἀπ' αὐτὴ τὴ χρονολογία 5508 χρόνια, πού λογαριάζουν πὼς πέρασαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὡς τὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἔχομε τὴ χρονολογία

608 μ. Χ. Ἀπ' αὐτὴ τὴ χρονολογία μαθαίνομε ὅτι ἡ εἰκόνα ἐγινε στὰ 608 μ. Χ., ὅπερ καὶ πιθανώτερον, ἢ ἡ ἐκκλησία τοῦ μοναστηρίου τέλειωσε στὰ 608 μ. Χ. Ἐπομένως τὸ Μοναστήρι τοῦ Δρυάνου θὰ κτίσθηκε λίγα χρόνια ἀρχίτερα ἀπ' αὐτὴ τὴ χρονολογία, θὰ κτίσθηκε δηλαδὴ στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, πού βασιλεψε ἀπὸ τὸ 527 μέχρι τὸ 567 μ. Χ., ὅπως ἀναφέρει καὶ τὸ Πατριαρχικὸ ἔγγραφο τοῦ 1779.

Τὸ πρῶτο γράμμα τῆς χρονολογίας φαίνεται καθαρώτερα ἀπὸ τὸ τελευταῖο καὶ μοιάζει περισσὸ με Ζ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθῇ ὡς Ζ, γιατί τότε ἡ χρονολογία θὰ πῇ 7116 χρόνια. Καὶ ἂν ἀπ' αὐτὴ ἀφαιρέσωμε τὰ 5508 χρόνια θὰ ἔχωμε 1608 μ. Χ.,

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 14)

ἔδωσε θάρρος καὶ ἐλπίδα εἰς τοὺς καταβασανιζομένους Χριστιανούς.

Τὸ Πανελλήνιον πρέπει νὰ ἐορτάζη τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Κοσμά, ἰδιαιτέρως ὁμοῦς ἢ Ἡπειρος, καὶ μάλιστα ἢ Βόρειος. Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ παρηγκωνισμένον τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πατριῶτου καὶ Χριστιανοῦ. Νὰ καταβληθῇ προσπάθεια περισυλλογῆς τῶν ἀνεκδότων τῆς δράσεώς του μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου του. Ἡ ταπεινὴ μου γνώμη εἶναι νὰ στηθῇ κάπου ὁ ἀνδριάντας του. Οἱ Πανηπειρωτικοὶ Σύλλογοι τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἐν Ἀθήναις, Βορειοηπειρωτικοῦ Συλλόγου μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Πανελληνίου ἂς προβοῦν εἰς σύστασιν ἐπιτροπῆς πρὸς διενέργειαν ἐράνων μετὰ τὸν σκοπὸν τῆς περισυλλογῆς τῶν ἀνεκδότων καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνδριάντος ὡς φόρον εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ μέγα ἔργον καὶ τὴν μεγάλην δρᾶσιν του.

ΤΕΛΟΣ

πρᾶγμα ἀσυμβίβαστο πρὸς ὅλα τὰ σωζόμενα στὸ μοναστήρι κειμήλια καὶ πρὸς αὐτὸ τὸν ρυθμὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ πρὸς αὐτὲς ἀκόμη τὶς ζωγραφισμένες στοὺς τοίχους εἰκόνες

Ἐπομένως ἡ χρονολογία καὶ τὸ Συγγιλιῶδες πατριαρχικὸ ἔγγραφο μᾶς πείθουν ὅτι πραγματικὰ τὸ Μοναστήρι τοῦ Δρυάνου κτίσθηκε στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἐπειτα ἡ ἱστορία μᾶς ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικοὺς λόγους ἔκτισε πόλεις καὶ ἐκκλησίας καὶ ἱδρυσε μοναστήρια σὲ διάφορα ἐπίκαιρα μέρη. Ὡς τέτοια μέρη θεωρήθηκαν καὶ φυσικὰ ἦταν τέτοια καὶ τὰ Βορειοδυτικὰ μέρη τῆς Ἡπείρου καὶ μάλιστα ἡ περιοχὴ τῆς Δερόπολης, ὅπου σώζονται ἀκόμη καὶ σήμερα ἐκκλησιᾶς, πού κτίσθηκαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅπως ἡ ἐκκλησία τοῦ Λαμπού, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ ἄλλες.

Ἡ γνώμη μου μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἐσφαλμένη. Ἐγὼ βγάζω τὰ συμπεράσματά μου ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα, ὅπως ἀνάφερα, πειστήρια.

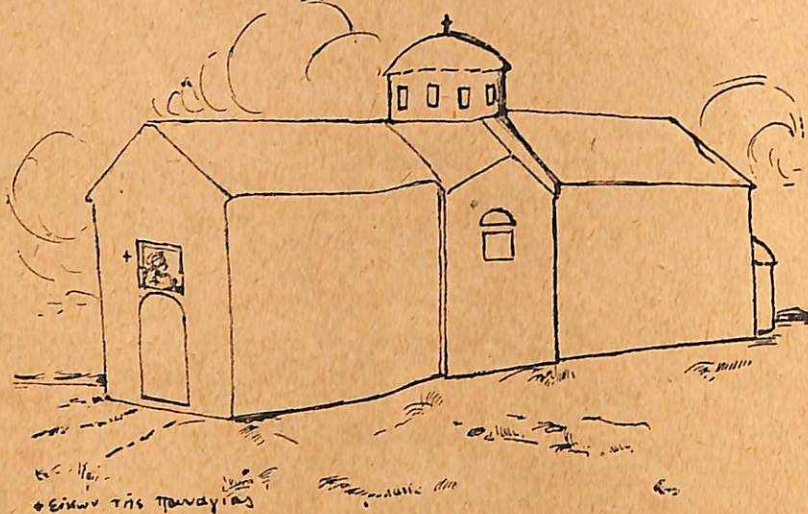
Ἐπειτα ἐγὼ δὲν εἶμαι ὁ αὐτόπτης παρατηρητὴς τῶν πραγμάτων. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν πατρίδα μου. Ἐφυγα μικρὸς ἀκόμη ἀπ' ἐκεῖ καὶ σχεδὸν πενήντα χρόνια εἶμαι μακριὰ της. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ 46 κατὰ τὴν ἀκριβείαν χρόνια, πού λείπω, πῆγα στὸ 1905 καὶ κάθησα δυὸ μῆνες καὶ στὸ 1925 καὶ κάθησα μιὰ ἐβδομάδα. Τότε ἐπεσκέφθηκα τὸ Μοναστήρι, ἀλλὰ δὲν εἶχα παρὲς ἀκόμη τὴν ἀπόφαση νὰ μαζέψω ὅλα τὰ σχετικὰ ἱστορικά, ἀρχαιολογικά καὶ λαογραφικά στοιχεῖα τῆς πατρίδος μου. Ἀργότερα πού ἔλαβα αὐτὴν τὴν ἀπόφαση ἔγραψα σὲ μερικοὺς ἰδικοὺς μου, πού μένουν διαρκῶς ἐκεῖ, νὰ μαζέψουν ὅ,τι μπορέσουν ἀπ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα. Καὶ πραγματικὰ μα-

ζεύουν τὰ στοιχεῖα καὶ μοῦ τὰ στέλνουν, ἀκατέργαστο ὕλικό, καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἐπεξεργάστηκα τὶς πραγματείες, πού ἐδημοσίευσα στὸ περιοδικὸ καὶ γιὰ τὸν "Ἅγιο Κοσμᾶ καὶ γιὰ τὸ Μοναστήρι τοῦ Δρυάνου καὶ θὰ ἐξακολουθήσω νὰ ἐπεξεργάζωμαι καὶ ὅσα ἄλλα στοιχεῖα θὰ ἔχουν τὴν καλὴ σύνη νὰ μοῦ στείλουν.

Ἀπὸ τὸ ἀκατέργαστο ὕλικό, πού εἶχα στὴ διάθεσή μου δὲν ἔβγαλνε τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Μοναστήρι τοῦ Δρυάνου κτίσθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 11ου αἰῶνα, οὔτε ὅτι ἦταν

ναὶ πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ ἄλλες εἰκόνες, πού εἶναι ζωγραφισμένες σὲ ἐκκλησίες, πού κτίσθηκαν κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα.

Ἐγὼ ὅμως μόλις πληροφορήθηκα ἀπὸ τὸν κ. Ἀρχισυντάκτη, ὅτι ἔκανε τὶς παραλλαγὰς καὶ τὶς προσθαφαιρέσεις σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη συναφῶν συγγραμμάτων, ἔσπευσα νὰ γράψω στοὺς παρατηρητάς μου καὶ στοὺς συλλέκτας τῶν διαφόρων στοιχείων νὰ μὲ ἐνημερῶσιν κλυττέρα γιὰ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καὶ αὐτοὶ μοῦ ἀπαντοῦν τὰ ἀκόλουθα:

Σχέδιον τῆς Μονῆς Δρυάνου

ἀρχίτερα κτισμένο στὴ θέσῃ, πού εἶναι τώρα τὰ ἐρείπια τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἀη—Θανάση τῶν Βουλιαρατινῶν, ὅπως ἀναφέρουν οἱ προσθαφαιρέσεις καὶ παραλλαγὰς πού ἔγιναν στὴν πραγματεία μου.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς σὲ μιὰ πλευρὰ τοῦ τοίχου ὑπάρχει ἡ χρονολογία 1010, ἀλλὰ τὸ κτίσιμο τοῦ τοίχου αὐτοῦ διακρίνεται ἀπὸ τὶς ἄλλες πλευρὰς καὶ φαίνεται φανερά πὼς εἶναι νεώτερο. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρυθμὸς τῆς ἐκκλησίας, πού εἶναι βασιλικὸς μὲ σχῆμα σταυροῦ καὶ οἱ ζωγραφισμένες εἰκόνες πού εἶ-

«Τὸ ὕλικό, πού σοῦ στέλνομε, εἶναι ἀκατέργαστο. Ἐσὺ βέβαια θὰ τὸ ἐπεξεργάζεσαι ἔτσι, πού τὰ πορίσματα καὶ οἱ κρίσεις νὰ στηρίζονται ἐπάνω στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Τὰ στοιχεῖα, πού μαζεύομε γιὰ τὸν τόπο, λαογραφικά, ἀνέκδοτα, ἱστορικά, ἀρχαιολογικά κλπ. μᾶς ἔδωκαν τώρα ἓνα ζῆλο νὰ ἐρευνῶμε περισσότερο. Δὲν ἔχομε ὅμως τὶς ἀπαραίτητες ἀρχαιολογικὰς γνώσεις γιὰ νὰ ἐκτιμῶμε ἓνα ἔργο ἀρχαιολογικό. Ἐκτός ἀπ' αὐτὸ μᾶς λείπουν καὶ τὰ μέσα. Μᾶς λείπουν καὶ τὰ σχετι-

κὰ βιβλία. Οἱ πληροφορίες, πού μᾶς ζητᾶς μᾶς ἔκαναν νὰ διαβάσωμε ἐπισταμένως τὸ μέρος τῆς ἱστορίας γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Ἐτσι καταλάβαμε πὼς οἱ ἐκκλησίες κτίζονται κατὰ διάφορες ἐποχὰς μὲ ἰδιαίτερο ρυθμό. Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἱ ναοὶ κτίζονται χωρὶς θόλους—δρομικὸς ναός. Ὁ Ἰουστινιανὸς στήν Ἁγία Σοφία εἰσήγαγε τὸν τροῦλο. Συνδυασμὸς δρομικοῦ ναοῦ μὲ τὸν ἡμισφαιρικό θόλο. Ἀργότερα οἱ ναοὶ ἀπὸ τὸν 7ον αἰῶνα μέχρι τοῦ 10ου αἰῶνα κτίζονται μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸ μὲ λίγες διαφορὰς. Ἀπὸ τὸν 7ον αἰῶνα ἄρχισαν τὸ θόλο νὰ μὴ τὸν στηρίζουν ἀμέσως στὶς τέσσερις ἀψίδες, ἀλλὰ νὰ κάνουν πρῶτα ἐπάνω σ' αὐτὲς κυλινδρικό τύμπανο μὲ θυρίδες καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ στηρίζαν τὸ θόλο. Ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν τὸ τύμπανον τοῦ θόλου ὑψώνεται πρὸς πολὺ. Αὐτὰ πληροφορηθήκαμε ἀπὸ τὴν ἱστορία πού διαβάσαμε. Μὲ τέτοια ἐφόδια ξεκινήσαμε καὶ πήγαμε στὸ Δρυάνο. Ἀρχίσαμε νὰ παρατηροῦμε μὲ προσοχὴ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ μὲ τὶς παρατηρήσεις, πού κάναμε βρήκαμε ὅτι ἔχει τύμπανο, πού ὑψώνεται μέχρι 1—1.50 μέτρο ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς στέγης. Ἡ παρατήρηση αὐτὴ μᾶς ἔφερε σὲ δισταγμό. Μήπως δὲν ἐκτίσθηκε ἡ ἐκκλησία Δρυάνου ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ; Ἄν εἶναι μεταγενέστερη πάντως θὰ κτίσθηκε κατὰ τὸν 7ο ἢ 8ο αἰῶνα. Ἀλλὰ ἡ χρονολογία, πού βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ τὸ Πατριαρχικὸ ἔγγραφο πὼς μπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὸν δισταγμὸ μας! Ὁ Δρυάνος ἔχει εἰκόνες παλῆς καὶ μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας. Αὐτὸ εἶναι γεγονός, διότι καὶ ὁ καθέννας μπορεῖ νὰ τὶς καταλάβῃ, γιατί δὲ μοιάζουν μὲ τὶς εἰκόνες τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, πού εἶναι πρὸ νέες. Ἐνας εἰδικὸς θὰ μποροῦσε νὰ κα

θορίσῃ καλύτερα ἀπὸ τὶς εἰκόνες τῆς χρονολογία τῆς ἰδρύσεως».

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Δρυάνου ἔχει σχῆμα Σταυροῦ, πού σχηματίζεται καὶ ἐξωτερικὰ ἀκόμη, ἀλλ' ὄχι πολὺ, ἀλλὰ λίγο.

Μπροστὰ εἶναι ὁ νάρθηκας χωρισμένος μὲ τοῖχο. Μέσα εἶναι 4 στῦλοι μὲ 4 ἀψίδες. Ἐπάνω σ' αὐτὲς ὑψώνεται τὸ τύμπανο μὲ τὸν τροῦλο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ τροῦλου, ὅπως εἶναι οἱ ἀψίδες, γίνονται καμάρες. Ἀνατολικὰ τοῦ τροῦλου σχηματίζεται ἡμιθόλιο, ὅπως ὁ Βυζαντινὸς ρυθμὸς. Ἐτσι ἅμα προσέξῃ κανεὶς βλέπει καὶ ἐσωτερικὰ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ. Οἱ τοῖχοι εἶναι ὅλοι μὲ ἀγιογραφίες (τοιχογραφίες), ἀκόμη καὶ ὁ νάρθηκας, καὶ ὅλες αὐτὲς εἶναι τοῦ ἴδιου τύπου, δηλαδὴ τῆς ἴδιας ἐποχῆς. Ὁ Μιχαὴλ Παπαδόπουλος, πού ἦταν ἄλλοτε γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως Ἀργυροκάστρου, μᾶς εἶπε ὅτι στὸ 1915 ἔκαμε μιὰ περιοδείαν μὲ τὸν ἀρχαιολόγο Πουλίτσα στὶς διάφορες παλῆς ἐκκλησίας τῆς Δερρόπολης.

Ὁ Πουλίτσας βρῆκε ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀνω Λαμπόβου καὶ ἡ Παναγία τῆς Ἐπισκοπῆς εἶναι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δρυάνου καὶ τοῦ Ζερβατιοῦ τὶς θεωρεῖ λίγο νεώτερες, ὅτι δηλαδὴ κτίσθηκαν λίγα χρόνια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Αὐτὰ μοῦ ἔγραψαν. Καὶ ἐγὼ ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ἐρευνὰ δὲν βγάζω τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Δρυάνου κτίθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 11ου αἰῶνα, ὅπως ἀναφέρει ἡ παραλλαγή τῆς πραγματείας μου. Ἀφοῦ οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ εἰδικοὶ λέγουν πὼς ἀπὸ τὸν 7ον αἰῶνα ἄρχισαν νὰ κτίζονται ἐκκλησίες μὲ τύμπανο γιατί νὰ μὴ πα-

ραδεχθῶ ὡς ὀρθή καὶ ἀληθινὴ τὴ
χρονολογία **ΞΡΙΞ** (6116) ἀπὸ

Κτίσεως Κόσμου, ἀφοῦ αὕτη εἶναι ἡ
χρονολογία 608 μ. Χ., δηλαδή οἱ
ἀρχές τοῦ 7ου αἰῶνα ! Μὲ τὴ χρο-
νολογία αὕτη συμπίπτει καὶ ἡ
γνώμη τοῦ κ. Πουλίσσα κατὰ τὰ
λεγόμενα τοῦ ἄλλοτε γραμματέ-
ως τῆς Μητροπόλεως Ἀργυροκά-
στρου.

Ἐπομένως τὰ συμπεράσματα
τῆς πραγματείας μου ἦταν λογι-
κὰ καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουν οἱ
παραλλαγές καὶ οἱ προσθαφαιρέ-
σεις γιὰ νὰ μὴ ἀλλοιωθῇ τὸ νόημα.
Ἐπρεπε ὅμως νὰ γίνουν γνωστές
καὶ οἱ γνώμες τῶν ἄλλων, ποὺ
ἀσχολήθηκαν μὲ αὐτὰ τὰ ζητή-
ματα.

Πληροφοροῦμαι πὼς καὶ ὁ κ. Ν. Πολί-
της ἐξέδωκε ἓνα μικρὸ ἀρχαιολογικὸ βι-
βλιάριο μὲ διάφορα σημειώματα γιὰ τὸν
τόπο μας. Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπη ἡ
ἀναδημοσίευση ὅλων αὐτῶν τῶν στοι-
χείων στὸ περιοδικὸ «Ἡ Βόρειος Ἡπει-
ρος», τὴ θεωρῶ σκοπιμώτατη διότι θὰ
κατορθώσῃ νὰ βρῇ συγκεντρωμένο ὕλικό
ἐκεῖνος ποὺ θὰ τολμήσῃ νὰ γράψῃ τὴν
ἱστορίαν τοῦ τόπου μας.

Αὕτῃ τῇ διασάφηση γιὰ τὴ χρονολο-
γίας τῆς ἰδρύσεως τῆς μονῆς Δρυάνου
ἐκρίνα καλὸ νὰ κάμω στοὺς ἀναγνώστας
τοῦ περιοδικοῦ. Συμπληρώνοντας τὴ δια-
σάφηση τοῦτῃ λέγω ὅτι ἡ πληροφορία,
ποὺ προσετέθη στὴν πραγματεία μου ὅτι
τὸ μοναστήρι τοῦ Δρυάνου ἦταν πρῶτα
κτισμένο ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα ὁ Ἀη-
Θανάσης τῶν Βουλιαρακιῶν καὶ ὅτι κα-
ταστράφηκε ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους δὲν
εἶναι καθόλου ὀρθή.

Στὸ Π ρ ο σ ῆ λ ι ο τοῦ Βουλιαρα-
τιοῦ ἦταν ἰδρυμένο τὸ μοναστήρι τοῦ
Ἀη—Θανάση πολὺ ἀρχίτερα ἀπὸ τὴ χρο-
νολογία ποὺ ἰδρύθηκε τὸ μοναστήρι τοῦ
Δρυάνου. Τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀη—Θανάση
ἦταν πολὺ ἀρχαιότερο ἀπὸ τὸ μοναστήρι
τοῦ Δρυάνου, ὅπως θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης
στὴν ἰδιαίτερη πραγματεία ποὺ θὰ δημο-
σιεύσω στὸ περιοδικό. Κανένα ὅμως πει-
στήριο δὲν ὑπάρχει, ποὺ νὰ μαρτυρεῖ
καὶ νὰ μᾶς πείθῃ, πὼς ἀργότερα ἐκεῖ
ἦταν κτισμένο τὸ μοναστήρι τοῦ Δρυ-
άνου καὶ ὅτι κατεστράφηκε ἀπὸ τοὺς
Σταυροφόρους.

Τὰ συμπεράσματα αὐτὰ ἔρχονται σὲ

πρὴρὴ ἀντίθεση καὶ μὲ τὸ Συγγιλιώδες
Πατριαρχικὸ ἔγγραφο καὶ μὲ τὴ χρονολο-
γία ποὺ εἶναι στὴν εἴσοδο κάτω ἀπὸ τὴν
εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ
τῆς ἐκκλησίας καὶ μὲ τὶς ἀγιογραφίες
ποὺ εἶναι ζωγραφισμένες καὶ μὲ τὰ
ἐρεῖπια ἀκόμη τοῦ Ἀη—Θανάση, ἀλλὰ
καὶ μὲ τὴν ἱστορίαν ἀκόμη. Διότι οἱ Σταυ-
ροφόροι ἀρχισαν στὸ 1096 μ. Χ. Στὰ
ἐρεῖπια καὶ στὰ διάφορα λείψανα τοῦ
Δρυάνου ὑπάρχουν ἐκτὸς τῆς χρονολο-
γίας, ποὺ ὑπάρχει στὴν πόρτα τῆς ἐκκλη-
σίας, ἀρχαιότερες χρονολογίες ἀπὸ τὴ
χρονολογία 1096. Σὲ ἓναν τοῖχο ὑπάρχει
ἡ χρονολογία 1010 μ. Χ. Στὸ βιβλίον τῶν
ἀφιερῶτων ὑπάρχει ἡ χρονολογία 1049 μ.
Χ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει κα-
ταστροφὴς Σταυροφόρων στὴν Ἡπειρο.
Ἀναφέρει μόνον ἡ ἱστορία ὅτι κατὰ τὴν
ἐκτὴ ἢ ἐβδόμη Σταυροφορία ἔμειναν οἱ
Σταυροφόροι στὴν Δαλματία καὶ ἔκαμαν
πολλὰς βιοπραγίας. Ἐμείναν δηλαδή στὴ
Σερβία καὶ στὰ βόρεια μέρη τῆς Ἀλβανί-
ας ἰσως. Ἀλλ' οἱ Σταυροφόροι αὐτοὺς
ἐγίναν στὰ 1260 μ. Χ. Στὴν ἐποχὴ αὕτη
ὑπῆρχε στὴν Ἡπειρὸ τὸ Δεσποτᾶτο τῆς
Ἡπείρου, ποὺ εἶχε ἔκταση καὶ πέραν
τῆς Βορείου Ἡπείρου καὶ βρισκόταν στὴ
μεγάλῃ του δράσῃ. Ἐπομένως ἡ γενομέ-
νη παραλλαγή τῆς πραγματείας μου δὲν
συμβιβάζεται μὲ τὴν ἱστορικὴ πραγματι-
κότητα.

Ἀρκετὴ θεωρῶ τὴ διασάφηση καὶ τὴν
ἐπανόρθωσιν στὶς παραλλαγές, ποὺ ἀνα-
φέρονται γιὰ τὴ χρονολογία καὶ γιὰ τὴ
θέσιν τῆς ἰδρύσεως τοῦ μοναστηριοῦ
«Δρυάνος». Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικὲς
ἄλλες παραλλαγές ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ
γίνῃ ἡ ἐπανόρθωσις τους. Οἱ παραλλαγές
αὐτές ἐσφαλμένα παρουσιάζουν τὰ
πράγματα.

Σὲ μιὰ παραλλαγή γράφει ὅτι τὸ βου-
νὸ τοῦ Δρυάνου πρὸς Ἀνατολὰς συνεχέ-
ται μὲ τὰ βουνὰ Σωτείρας καὶ Στουγά-
ρας. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια
εἶναι ὅτι τὸ βουνὸ πρὸς Ἀνατολὰς
πέφτει ὁμαλὰ καὶ καταλήγει στὸν κάμ-
πο τῆς Δερόπολης. Καὶ κάτω, κάτω στὴν
πλαγιά τοῦ βουνοῦ εἶναι τὸ χωριὸ Ζερβά-
τες καὶ νοτιώτερα αὐτοῦ εἶναι τὸ χωριὸ
Βουλιάρτες καὶ ὁχι ἀνατολικά, ὅπως
γράφει ἄλλη παραλλαγή παρακάτω, ἐκ-
τός ἐάν ἡ παραλλαγή ἐγίνε μὲ βάση ση-
μεῖον προσανατολισμοῦ τὸν Δρυάνο, ὅπο-
τε εἶναι ἐν τάξει.

Στὸ δυτικὸ μέρος τοῦ βουνοῦ τοῦ
Δρυάνου, ποὺ πέφτει ἀπὸτομα, εἶναι τὰ
Κ α γ κ έ λ ι α τῆς Δρόβιανης. Ἐκεῖ ἐνώ-
νεται αὐτὸ μὲ τὸν Μαριανό, τὸ ἄλλο βου-
νὸ, ποὺ εἶναι ἀντίκρου τοῦ. Αὐτὰ τὰ δύο
συνέχονται μὲ τὸν Κόζακα τοῦ Βουλι-
αριτοῦ καὶ αὐτὸς μὲ τὰ βουνὰ τῆς Σωτεί-
ρας καὶ Στουγάρας μὲ διεύθυναι νοτιο-

ανατολική σχεδὸν πρὸς τὸ δυτικὸ μέρος
τοῦ βουνοῦ τοῦ Δρυάνου.

Ἐμακρυγόρησα πολὺ καὶ ἐκούρασα
ἰσως τὸν ἀναγνώστη μὲ ὅσα ἔγραψα.
Ἀλλὰ θὰ τύχω τῆς συγνώμης τοῦ
ἀναγνώστη, διότι μὲ τὴ συζήτηση χύνε-
ται περισσότερο φῶς στὴν ὑπόθεσιν. Καὶ
φυσικὰ πρέπει νὰ γίνεταὶ συζήτηση σὲ
κάθε ἀμφίβολῃ καὶ δυσκολαπόδεικτη
γνώμῃ πρὸς διαφώτισιν.

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΓΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΑΛ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁφείλομεν τῇ ἀληθείᾳ χάριτας εἰς
τὸν ἀκαταπόνητον ζῆλον τοῦ κ. Μ. Κα-
λυβοπούλου, ὁ ὅποιος γίνεται ἀνάδοχος
μιάς συζητήσεως, ἡ ὁποία πολλὰ τὰ κα-
λὰ δύναται ν' ἀποφέρῃ διὰ τὸν πιθανὸν
χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἰδρύθη ὁ «Δρυ-
άνος».

Οἱ καλοὶ τοῦ καὶ καλοὶ μας φίλοι τοῦ
ἔστειλαν στοιχεῖα, βάσει τῶν ὁποίων ἔ-
γραψε μιάν πολὺτιμον πραγματείαν ἐ-
παρκῶς ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν πιθανὴν χρο-
νολογίαν τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς, μὲ
τὴν ἐν γένει δρᾶσιν τοῦ ὡς εὐαγοῦς ἰδρύ-
ματος καὶ μὲ τὰ ἐν αὐτῷ σωζόμενα κει-
μήλια.

Ἡ οὐσιοδεστέρα μεταβολή, ἡ ὁποία ἔ-
γινεν ἐκ μέρους τῆς Συντάξεως εἰς τὴν
πραγματείαν τοῦ ταύτην εἶναι ἡ ἐν σχέ-
σει μὲ τὴν χρονολογίαν τῆς ἰδρύσεως
τῆς Μονῆς. Θὰ ἐνθυμῆται δὲ ἰσως ὁ κ.
Καλυβόπουλος, ὅταν εἶδα τὰ χειρόγραφα
τοῦ καὶ πρὸ τῆς δημοσιεύσεώς των ὅτι
ἐξέφρασα τοὺς ἐνδοιασμούς μου ὅσον
ἀφορᾷ εἰς τὴν πιστότητα τῆς ἀντιγραφῆς
τῆς περὶ ἧς νῦν ἡ ἀμφισβήτησις χρονολο-
γίας.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Μονῆς Δρυάνου
καὶ κάτωθεν τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας
εὐρίσκεται γεγραμμένη ἡ εἰς τὴν σελίδα 16
στήλη 2 στίχ. 28 τοῦ παρόντος δημοσι-
ευομένη χρονολογία.

Αἱ χρονολογίαι αἱ ὁποῖαι παρατηροῦν-
ται εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ναῶν δηλοῦν
συνήθως τρία τινά: α) τὸν χρόνον τῆς
ἰδρύσεως τοῦ Ναοῦ ἢ β) τὸν χρόνον με-
ταγενεσιέρας ἐπισκευῆς ἢ γ) τὸν χρό-
νον τῆς γραφῆς τῆς εἰκόνης, ἐάν ὑπάρ-
χῃ τοιαύτη πάντοτε τοῦ ἁγίου εἰς μνή-
μην τοῦ ὁποίου εἶναι ἀφιέρωμα ὁ ναός.

Ἡ χρονολογία τῆς ἐξωτερικῆς θύρας
τῆς Μονῆς Δρυάνου δὲν συνοδεύεται μὲ
τίποτε ἄλλο, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἐδίδε τὴν
δυνατότητα νὰ διαφωτισθῶμεν.

Εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς ἀπλῆς ἐπιγρα-
φῆς, ἀφῶντος μάλιστα διὰ τὸ δυσανάγνω-
στον αὐτῆς καὶ περιπλεκούσης ἔτι πλέον
τὸ ζήτημα.

Ὁ συνεργάτης μας ἰσχυρίζεται ὅτι αὐ-
τὴ εἶναι χρονολογία τῆς ἰδρύσεως τῆς
Μονῆς. Ἀναγινώσκει ὡς ε' τὸ πρῶτον
καὶ τὸ τελευταῖον ψηφίον τῆς χρονολο-
γίας καὶ εὐρίσκει ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου ἔ-
τη 6116 ἦτοι τὸ 608 μ. Χ.

Πιστοποιεῖ δὲ ταύτην καὶ προσεπικυ-
ρώνει διὰ τοῦ Συγγιλιώδους Πατριαρχι-
κοῦ Γράμματος, τὸ ὁποῖον λέγει ὅτι ἡ
Μονὴ ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Κατὰ τὰ προηγούμενα ἡ ἐν λόγω χρο-
νολογία θὰ δηλοῖ: ἢ τὸν χρόνον μεταγε-
νεσιέρας ἐπισκευῆς τὴν ὁποίαν ἡ δὲν
κατωνόμασεν ὁ τέκτων τοῦ ναοῦ μὴ ἔ-
χων ἰσως ὑπ' ὄψει τὴν σημερινὴν συζή-
τησιν (!) ἢ ἀνέγραψε μὲν, ἀλλ' ὁ φθορο-
ποιὸς χρόνος τὴν ἀπῆλειψεν, ἢ θὰ πρό-
κειται περὶ ἀντιγραφῆς ὑπαρξάσης καὶ
φθαρείσης χρονολογίας τῆς ἰδρύσεως τοῦ
ναοῦ δεδομένου ὅτι εἶναι ἐντελὲς ἀπίθα-
νον νὰ θεωρήσωμεν τὴν σήμερον σωζο-
μένην ἐπιγραφὴν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μά-
λιστα θύραν, πανταχόθεν ὑπὸ ἀνέμων καὶ
βροχῶν προσβαλλομένην, ὡς ἔργον τῶν
χειρῶν τοῦ πρώτου ζωγράφου.

Διότι ἀπὸ τὸ 608 μ. Χ. παρήλθον 1328
ὀλόκληρα ἔτη, ἰσχυρότατος ἀποδεικτι-
κὸς λόγος ὅτι τοῦτο δὲν δύναται νὰ θε-
ωρηθῇ ὡς ἔτος πέραςτος οἰκοδομῆς πολὺ
δὲ περισσότερον ἔτος γραφῆς τῆς εἰκό-
νης. Ἐνισχύεται ὅθεν ἡ πεποιθήσις μας
ὅτι πρόκειται περὶ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς
χρονολογίας ἰδρύσεως ἢ ἐπισκευῆς.

Ἀποδείξει τοῦ γεγονότος ὅτι εἶναι κα-
κέκτυπος ἀντιγραφὴ ἔρχεται ἡ ἀλλοιω-
σις, τὴν ὁποίαν ἔχουν ὑποστῇ τὸ πρῶτον
καὶ τὸ τελευταῖον ψηφίον τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἐχομεν μιάν ἀντιγραφὴν καὶ παρα-
μόρφωσιν συγχρόνως ἐκ μέρους τοῦ ἀ-
γνώστου εἰς ἡμᾶς τεχνίτου, δευτέραν ἐκ
μέρους τῶν φίλων συλλεκτῶν τῆς «Β. Ἡ-
πείρου» οἱ ὁποῖοι δυσκολευθέντες εἰς τὴν
ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἦτο φυσικὸν νὰ
δυσκολευθοῦν ἀκόμη περισσότερον εἰς
τὴν ἀπόδοσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν ἐπὶ τῇ
βάσει ἀορίστων εἰκασιῶν καὶ τρίτην ἀν-
τιγραφὴν ἐκ μέρους τοῦ κ. Καλυβοπού-
λου, ὁ ὁποῖος βέβαια εὐρέθη πρὸ δυσλο-
λίας μὲ τὰς δύο παραμορφώσεις.

Τί εἶναι λοιπὸν τὸ πρῶτον καὶ τὸ τε-
λευταῖον ψηφίον τῆς ἐπιγραφῆς; Ζ ἢ ΣΤ;
δεδομένου ὅτι τὸ ε' εἰς τὴν βυζαντινὴν
γραφὴν ἔχει μικρὰν ὁμοιότητα μὲ τὸ
ζ;

Ὁ κ. Πουλίσσας μέλος τοῦ Συμβουλί-
ου τῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὰς «Ἐπιγραφὰς
καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἡπείρου»
ἀσχολούμενος μὲ τὴν Μονὴν Δρυάνου
γράφει:

εὖ φρονῶν ὁμολογήσειε τὴν ἀνωτάτω κατέχειν τάξιν καὶ οὐ χρεία περὶ τούτου μακρογορεῖν, ἀποδεικνύοντας ὅσα καὶ οἷα τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα τοῖς ἀνθρώποις ψυχικά τε καὶ σωματικά ἀγαθὰ, ταύτη τῇ τῆς διαδόσεως τοῦ Θεοσδότου χρήματος τούτου περὶ πολλοῦ ποιούμενη καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, οὐ διαλείπει σύντομον κατατιθεμένη τὴν πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν κατὰ τόπους κειμένων κοινῶν εκπαιδευτικῶν καταστημάτων, πόρους ἐξευρίσκουσα καὶ προσόδους αὐτοῖς κατορθοῦσα ἐπὶ τῇ συντηρεῖσθαι ἑσσεὶ καὶ διαμένειν ἀκμάζοντα καὶ καρπὸν φέροντα πολύχουν πρὸς φωτισμὸν καὶ κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν καθ' ἅπερ ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

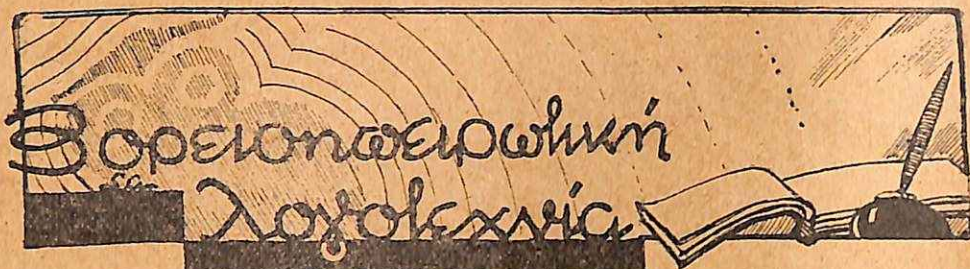
Καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δρυϊνουπόλεως ἐντὸς τῆς πολιτείας Ἀργυροκάστρου ἐσυστήθησαν μὲν πρό τινων χρόνων διὰ τῆς προσπαθείας καὶ τοῦ ζήλου τῶν κατὰ καιροὺς Ἀρχιερέων Δρυϊνουπόλεως καὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ χριστιανῶν δύο κοινὰ κεντρικὰ σχολὰ Ἀλληλοδιδασκτικὴ τε καὶ Ἑλληνικὴ ἀλλ' ὥς ἐκ υἰότητος τῆς προχείρου καὶ πρὸς καιρὸν συνδρομῆς καὶ ὑποστηρίξεως τῶν ἐγκατοίκων συνιστάμεναι καὶ ἐν μετεώροις ὥς εἰπεῖν σαλεύουσαι τὰς ἐλπίδας τῆς συντηρήσεως αὐτῶν οὔτε γενναίαν τὴν ὠφέλειαν ἐς δεῦρο παρέχον, οὔτε τὴν εἰς τὴν τοῦπιὸν διάρκειαν καὶ διομονὴν ὥφθησαν ὑπὸ τῶν ἐλλείψεων μονίμου τινὸς καὶ τακτικοῦ πόρου. Ταύτην δὲ τὴν κατάστασιν τῶν δύο τούτων σχολῶν γνωστὴν γενομένην τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, κηδεμονικῶς καὶ λίαν φιλοστόργως ἔγνω θεραπεῦσαι ἢ κοινῇ αὐτῇ Μήτηρ εὐτυχοῦς ἤδη περιστάσεως ἀναφανείσης ἐπὶ τῇ προσγενέσθαι καὶ κατορθωθῆναι αὐταῖς πόρους διαρκεῖς τε καὶ ἀσφαλεῖς καὶ στήναι διὰ τούτων τὴν παράλυσιν αὐτῶν καὶ ἐξόντωσιν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ Δρυϊνουπόλεως κείμενον ἱερὸν καὶ σεβάσιμον ἑνοριακὸν Μοναστήριον τοῦ Δρυάνου ἐπιλεγόμενον κέκτηται Μετόχιον ἐν τῇ Θεοσώστῃ ἡγεμονίᾳ Μολδαβίας κείμενον καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου

τοῦ Χρυσοστόμου, οὗτινος μέγρι τοῦ νῦν ἀκαταστάτως καὶ ἀναξίως διοικουμένου τὰ ἀποφερόμενα εἰσοδήματα ἔρμαιον καθίσταντο τοῦ τυχόντος μικρὰν τινα καὶ ἀσήμαντον ὠφέλειαν παρέχοντα καὶ πρὸς τὸ κυριαρχικὸν Μοναστήριον, ἢ Μετρίτης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ ἁγίας Συνόδου κατὰ λόγον τῆς κηδεμονικῆς αὐτῆς προνοίας ἀναλαβοῦσα τὴν τακτοποίησιν αὐτοῦ τοῦ Μετοχίου, ἀπῆλλαξε μὲν τῶν προτέρων καταχρήσεων πηγαζουσῶν καὶ ἐκ τῶν τοῦ κυριαρχικοῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου ἀνωμαλιῶν καὶ δι' ἀποκαταστάσεως ἡγουμένου φρονίμου καὶ ἀξίου ἐπὶ ῥηταῖς συμφωνίαις ἀναλαβόντος τὴν ἡγουμένην αὐτοῦ διεροῦθιμισε καὶ προήγαγεν εἰς ἀρίστην τοῦ λοιποῦ διακυβέρνησιν οὐ μόνον τὴν ἐσωτερικὴν μοναστηριακὴν αὐτοῦ κατάστασιν ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποφερόμενας αὐτοῦ προσόδους, ὥστε χορηγεῖσθαι τοῦντεῦθεν ὠρισμένως ποσότητά τινα χρηματικὴν πρὸς τὸ κυριαρχικὸν Μοναστήριον καθ' ἅπερ καὶ πάντα τὰ ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαβίᾳ κείμενα Μοναστήρια παρέχουσι πρὸς τὰς κυριαρχίας αὐτῶν. Ταύτην δὲ τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ῥηθέντος Μετοχίου ἐνέκρινε λίαν καλῶς καὶ προσφόρως ἀφορμὴν γενέσθαι ὠφελείας καὶ βελτίονος συγκροτήσεως καὶ διατηρήσεως καὶ τῶν εἰρημένων σχολῶν τῶν δι' ἀπορίαν, ὥς εἴρηται, ὀκλάσαι καὶ παραλυθῆναι κινδυνευουσῶν. Καὶ δεῖ σκέψαι καὶ γνώμη Συνοδικῇ καὶ ἀποφάσει ἀμεταθέτω προσδιώρισεν ἵνα ἐκ τοῦ ἀποστελλομένου τῷ διαληφθέντι κυριαρχικῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Δρυάνου ἑτησίου, δίδωνται ταῖς εἰρημέναις δυοὶ κεντρικαῖς τῆς ἐπαρχίας σχολαῖς τῇ τε Ἑλληνικῇ καὶ τῇ Ἀλληλοδιδασκτικῇ γρόσια εἴκοσι χιλιάδας (20.000) ἐνεργουμένης καὶ ἐξακολουθούσης διὰ παντὸς τῆς χορηγίας ταύτης τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων Χριστιανῶν καὶ δαπανωμένης εἰς τὸς ἀνάγκας ἐκατέρας σχολῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς γεγνημένοις χωρίοις οὐδὲν ὑπάρχει ἐς δεῦρο εκπαιδευτικὸν κατάστημα, ἔγνωμεν παραμυθαύμενοι καὶ τούτων τῶν ἐν αὐτοῖς κατοίκων χριστιανῶν τὴν ἠθικὴν ἀνάγκην ἵνα συστηθῶσιν ἐν

τοῖς ἐφ' ἑξῆς κεντρικοῖς χωρίοις ἦτοι Πουλιάραις καὶ ἄνω Δρόβιαν ἅν' ἐν σχολεῖον Ἀλληλοδιδασκτικὸν καὶ εἰς συντήρησιν αὐτῶν δίδοσθαι κατ' ἔτος ἐκ τοῦ ἑτησίου τοῦ ῥηθέντος ἱεροῦ Μοναστηρίου ἅν' αὐτὰ γρόσια δύο χιλιάδας καὶ πεντακόσια (2.500), ὥστε τὴν διὰ τὰς τέσσαρας ταύτας σχολὰς προσφερομένην συνδρομὴν παρὰ τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου συνίστασθαι ἑτησίως εἰς γρόσια εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδας. Ταῦτα τοῖνυν οὕτως ἐγκριθέντα κοινῇ Συνοδικῇ γνώμῃ ὥς εὐλόγα ἀναγκαῖα τε καὶ κοινωφελῆ τοῖς ῥηθείσι χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως ἔγνωμεν ἐμπεδῶσαι καὶ ἐπικυρῶσαι καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ συνοδικοῦ Συγγιλιώδους ἐν Μεμβράναις Γράμματος, πρὸς διηνεκὴ ἐνέργειαν αὐτῶν ἀμεταποίητον καὶ ἀπαράλλακτον καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα Συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἀγίῳ πνεύματι λίαν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἀπὸ τοῦ κατορθωθέντος σὺν Θεῷ καὶ διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προστασίας τακτοποιηθέντος ἑτησίου εἰσοδήματος ἀποστελλομένου ἐκ τοῦ ἐν Μολδαβίᾳ Μετοχίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῷ ῥηθέντι Ἱερῷ Κυριαρχικῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Δρυάνου, ὑπάρχουσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον προσδιωρισμένα, καθιερωμένα τε καὶ ἀφωσιωμένα ταῖς μὲν ῥηθείσαις ἐν Ἀργυροκάστῳ τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως δυοὶ κεντρικαῖς σχολαῖς Ἑλληνικῇ τε καὶ Ἀλληλοδιδασκτικῇ γρόσια εἴκοσι χιλιάδας (20.000) δίκαια αὐτῶν λογισόμενα ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς συστηθησομέναις ἐντὸς τῶν δύο κεντρικῶν χωρίων Πουλιάραις καὶ Ἀνω Δρόβιαν δυοὶν Ἀλληλοδιδασκτικαῖς σχολαῖς ὑπάρχωσι διὰ παντὸς ἀφωσιωμένα γρόσια πέντε χιλιάδας (5.000) ἅν' αὐτὰ γρόσια δύο χιλιάδας καὶ πεντακόσια ἐκάστη καὶ ὅλην τὴν συνδρομὴν τοῦ ῥηθέντος ἱεροῦ Μοναστηρίου πρὸς τὰς εἰρημένας σχολὰς συνίστασθαι εἰς γρόσια εἴκοσι πέντε χιλιάδας ἀνελλειπῶς, ἐξαίρουμένα ἀπὸ τοῦ ὅλου ἑτησίου τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου καὶ διδόμενα ἐγκαίρως ἀ-

νελλειπῶς τε καὶ ἀπαραμειώτως τοῖς ἐπιτρόποις ἐκάστης σχολῆς τῇ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως ἐπὶ τῷ συντελεῖν εἰς τὰς ἀναγκαῖας δαπάνας καὶ ἔξοδα αὐτῶν ὀφειλόντων τῶν κατὰ καιροὺς ἡγουμένων τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ Δρυάνου ἐξακολουθεῖν τὴν τακτικὴν ἀπόδοσιν τῶν χρημάτων τούτων ἀναντιρρήτως καὶ ἀπροφασίστως καὶ μηδεμίαν πρόφασιν καὶ δυσκολίαν ἐπιφέρειν πρὸς τὴν διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως προνοητικὴν ταύτην Διαιτήσιν τὴν ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ φωτισμῷ τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας ἀφορῶσαν. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς. Ὡς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων γνώμης σκαλιότητι καὶ ἀλαζονείᾳ κεινημένος τολμήσῃ ποτὲ κρυφίως ἢ φανερώς ἐμμέσως ἢ ἀμέσως διασεῖσαι τὴν εὐλογον καὶ κοινωφελῆ ταύτην Διαιτήσιν καὶ προνοητικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ φωτισμῷ τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας προσδιορισθεῖσαν ταῖς εἰρημέναις δύο σχολαῖς χρηματικὴν πρόσδοτον διακωλύσαι καὶ παρεμποδίσαι καὶ βλάβην αὐταῖς καὶ ζημίαν προσεῖναι καὶ ὅλως βουληθῇ ἀνατρέψαι τὰ ἐν τῷ παρόντι Συνοδικῶς ἐκπεφρασμένα, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζὼν καὶ μισόκαλος καὶ τῆς Θεοσδότου παιδείας πολέμιος ἀφωρισμένος ὑπάρχει παρὰ τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδαιογέτου Μακαρίας Τριάδος τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου Θεοῦ καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλλος μετὰ θάνατον καὶ τυμπανιαῖος καὶ πάσαις ταῖς Πατριαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀρχαῖς ὑπεύθυνος καὶ ἐνοχος τοῦ πρὸς τῆς γενένης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος.

Ὅθεν εἰς ἐνδειξὴν καὶ διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμετέρον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Συγγιλιώδες Γράμμα καταστρωθὲν καὶ τῷ Ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐδόθη τοῖς κατὰ καιροὺς ἐπιτρόποις τῶν εἰρη-

Ο ΒΟΓΓΟΣ ΤΗΣ ΜΠΑΛΛΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

πάλλιο» λέγεται εκείνο το γίδι, που ναι ολόμαυρο σ' όλο του το κορμί κι' έχει μόνον μιά ασπρη βούλα στο μέτωπό του.

«Αν είναι τράγος, λέγεται Μπάλλιος, κι' αν είναι γίδα λέγεται Μπάλλια.

«Ανάμεσα στα σαράντα σπιτιάρικα γίδια μας, που είχαμε στο υπόστεγο του αλόγου μας, είχαμε και μιά Μπάλλια γίδα, γίδα καλή, ήμερη σάν προβατίνα, πρώτου αναστήματος, πισωκέρατη, πολυγάλατη, φλογερογάλατη, εύκολάρμεγη, φιλόστοργη στα κα-

μένων εν Αγοροκάστω κοινών σχολών.

Εν έτει Σωτηρίω χιλιοστῶ οκτακοσιοστῶ πενηκοστῶ πρώτῳ κατὰ μῆνα Μαΐον ἐπὶ νεμήσεως Θ'

+ Ἀνθιμος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, + ὁ Καίσαρ εἰς Παῖσιος, + ὁ Ἐφέσου Ἀνθιμος, + ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ, + ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, + ὁ Σόφιας Ἰωσήφ, + ὁ Δέρκων Νεόφυτος + ὁ Πελαγονίας Γεράσιμος, + ὁ Κρήτης Διονύσιος, + ὁ Μελενίου Ἰγνάτιος, + ὁ Βάρνης Γρηγόριος, + ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος.

τοίκια της καὶ σοβαρή. Εἴταν τότε ἀπὸ πεντέξ κατσίκια, θηλυκά ὅλα της τὰ κατσίκια καὶ μπάλλια, σάν κι' αὐτὴ καὶ μόνον τὸ τελευταῖο της εἴταν ἀρσενικό. Ξεχώριζε μέσα στὴν αὐλή, ποὺ κοιμῶνταν, καθὼς καὶ στὸν λόγγο, ποὺ βόσκαε ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα τὰ γίδια μας, γιατί πήγαινε κοπαδίστα με τὶς θυγατέρες της, τὲς ἐγγονιές της, τὲς διγγονιές της καὶ τὲς τριγγονιές της. Δὲν λέγω γιὰ τοὺς γιουούς της, τοὺς ἐγγόνους της, τοὺς διγγόνους της καὶ τοὺς τριγγόνους της, ποὺ θάχε, γιατί τὰ καυμένα τ' ἀρσενικά τὰ πουλοῦσε ὁ πατέρας μου ἢ τὰ σφαζε γιὰ τὸ σπῖτι, ἂν δὲν εἴταν νὰ κρατηθοῦν γιὰ βαρβάρτα ἢ γιὰ συρτάρια.

Ὅταν ἔρχονταν τὰ βράδυα ἡ Μπάλλια, ἀπὸ τὴν βοσκὴ, με τ' ἄλλα τὰ γίδια, τραβοῦσε μόνη της, κατ' εὐθείαν, στὸ μαγειριό, ὅπου φυσικά ἡ μάννα μου τῆς μιλοῦσε μ' ἀγάπη καὶ συμπόνια :

— Καλῶς τὴν Μπάλλια μου ! Καλῶς τὴν ἀρχόντω μου ! Πῶς τὰ πέρασες σήμερα στὸν λόγγο, κυρά μου ;

Καὶ τὴν φιλοδωροῦσε ἄλλοτε με κάμμιά κόρα ψωμί ξηρό, ἢ πίτουρα κι' ἄλλοτε με λίγα σπυριά ἁλάτι. Δὲν χάνονταν ποτέ, ὅπως τ' ἄλλα γίδια (*) στὸν λόγγο ἢ

(*) Τὰ σπιτιάρικα τὰ γίδια ὁδηγοῦνται τὸ πρωὶ στὸν λόγγο, ἢ στὰ πουργαρόφυτα πλάγια ἀπ' ὄναν ἄνθρωπο τοῦ σπιτιοῦ καὶ γυρίζουν τὸ βράδυ μοναχὰ τους στὸ

στά πλάγια, κι' ἔτρεχαν τὴν νύχτα οἱ ὑπηρέτες μας νὰ τὰ βροῦν καὶ νὰ τὰ συμμαζέψουν στὸν αλόγουρό μας, ἀλλ' ἔρχονταν στὸ σπῖτι μοναχὴ της, σέρνοντας πίσω της, ὅλην της τὴν κοσμογονιά, τὴν ὥρα, ποὺ σουρούπωνε, κι' ἀφοῦ φιλοδωριῶνταν ἀπὸ τὴν μάννα μου, ὅπως εἶδαμε, γύριζε καὶ πήγαινε στὴν συνηθισμένη της γωνιά τῆς αὐλῆς, ὅπου εἶχε συμμαζωμένη ὅλην τὴν γενιά της κι' ἐκεῖ ξενοχτοῦσε....

Στὰ νειῶτα της ἡ Μπάλλια φοροῦσε καὶ κύπρο στὸν λαιμό της, ἀλλ' ἀφόντας εἶχε πατήσει τὰ πέντε κατσίκια, τῆς τὸν ἔβγαλε ἡ μάννα μου, καὶ τὸν πέρασε στὸν λαιμό τῆς πρώτης θυγατέρας της, ποὺ τὴν λέγαμε Μπαλλιοπούλα, γιὰ νὰ τὴν διακρίνωμε ἀπὸ τὴν μάννα της, ὅπως λέγαμε κι' ὅλες τὲς ἀδερφές της, ἀνεψιές της καὶ παρανεψιές της, γιατί ὅπως εἶπα, εἴταν μπάλλια ὅλη της ἡ γενιά.

Τὴν τελευταία χρονιά εἶχε κάνει ἀρσενικό κατσίκι ἡ Μπάλλια, κι' ὡς ἀρσενικό εἴταν προωρισμένο γιὰ πούλημα ἢ γιὰ σφάξιμο...

Ξημερόνοντας μιά Κυριακὴ τοῦ Μαγιοῦ, ποὺ εἴταν καὶ τ' Ἀι-Κωσταντίνου, κατὰ παραγγελία τοῦ πατέρα μου, ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἡμέρα, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστικούς ἡμέρα, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστικούς τῶν διαφόρων κοπαδιῶν μας, ἔφερεν ἕνα κατσίκι γιὰ νὰ τὸ σφάξωμε γιὰ ἐκείνη τὴν ἡμέρα, γιατί ὁ πατέρας μου εἴταν πολὺ κρεατοφάγος, κι' ἐτιμοῦσεν ὅλους τοὺς ἀγίους, ποὺ εἶχαν «ἀργίαν καὶ κατάλυσιν οἴνου καὶ ἐλαίου» μ' ἕνα σφαχτό. Μπαίνοντας στὴν αὐλὴ ὁ πιστικός, ἀπόλυκε τὸ κατσίκι καταγῆς κι' αὐτὸ ἔτρωγε στὴν μάννα του τὴν Μπάλλια—γιατ' εἴταν τὸ Μπάλλιο τῆς Μπάλλιας—γονάτισε κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ

σπῖτι. Ἀλλ' αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὴν ἡμέρα, ποὺ πιάουν οἱ βροχές, ὡς τὰ τέλη τοῦ Μαρτιοῦ.

της κι' ἄρχισε νὰ βυζαίνει, ἂν κι' εἴταν ἀρμεγμένα τὰ γίδια ἐκείνην τὴν ὥρα, κι' ἔτοιμα νὰ βγοῦν γιὰ τὸν λόγγο. Ὁ πιστικός φώναξε τοῦ πατέρα μου, ὅτι εἶχε ἔρθει ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, κι' ἔπινε τὸν καφέ του καὶ τὸ ρακί του με τὸν Παπ' Ἀντριᾶ, τὸν ἐφημέριο καὶ δάσκαλο τοῦ χωριοῦ μας.

— Ἀφεντικό ! Τῶφερα τὸ κατσίκι... θὰ καταιβῆς νὰ τὸ σφάξης μόνος σου, ἢ νὰ σοῦ τὸ σφάξω ἐγώ ;

Ὁ πατέρας μου ἦταν τρομερὸς σφαγᾶς, καὶ μάλιστα, ὅταν ἔσφαζε ἀρνοκάτσικα. Σὲ πέντε μόνο λεπτά τῆς ὥρας, ἔσφαζε τ' ἀρνί, ἢ τὸ κατσίκι, τῶγδερνε καὶ τὸ περνοῦσε στὸ σουβλί, κι' ὅταν εἶχαμε νὰ σφάξωμε κἀνένα σφαχτό, πάντα αὐτὸς τῶσφαζε, γιατί εἶχε καλὰ χνώτα καὶ δὲν βρωμοῦσε τὸ κρέας τοῦ σφαχτοῦ, πῶσφαζε, κι' ὅταν μάλιστα ἔσφαζε ὅτι δὴποτε σφαχτό, πρόβατο ἢ γίδι, ἀρνί ἢ κατσίκι τραβοῦσε ἕνα γερό ποτήρι ρακί με γλυκάνισο, ὅταν τὸ φούσκονε γιὰ νὰ τὸ γδάρῃ.

Ὁ πατέρας μου ἤξερε, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πιστικός μας, ποὺ τοῦ εἶχε φωνάξει νὰ καταιβῇ νὰ σφάξῃ τὸ κατσίκι ἐκεῖνο, εἶχε καλὰ χνώτα, καὶ τοῦ ἀπάντησε, χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃ.

— Σφάξ' το ἐσύ, γιατί βαρυοῦμαι νὰ καταιβῶ.

— Συνάμα εἶπε καὶ σ' ἐμένα.

— Γέμισέ του ἕνα ποτήρι ρακί καὶ σῦρε δὸς του τὸ νὰ τὸ πιῇ, πρὶν τὸ σφάξῃ κι' ἀρχίσῃ νὰ τὸ γδάρῃ.

Γέμισα κι' ἐγὼ ἕνα ποτήρι ρακί καὶ κατέβηκα γλήγορα-γλήγορα στὴν αὐλὴ καὶ τοῦ τῶδωκα. Πιόντας τὸ ὁ πιστικός πήγε στὴν Μπάλλια καὶ τῆς πήρε τὸ κατσίκι ἀπὸ τὰ βυζιά της καὶ τὸ σήκωσε, κρεμάμενο ἀπὸ τὰ μπροστινά του ποδάρια, ἐνῶ αὐτὸ τινάζονταν καὶ βέλιαζε, σάν νὰ νοιωθε ὅτι τὸ πήγαινε στὴ σφαγὴ. Βλέποντας αὐτὸ ἡ Μπάλλια, ἡ μάννα του, κίνησε κι' αὐτὴ κοντά του, σάν νὰ ἤθελε

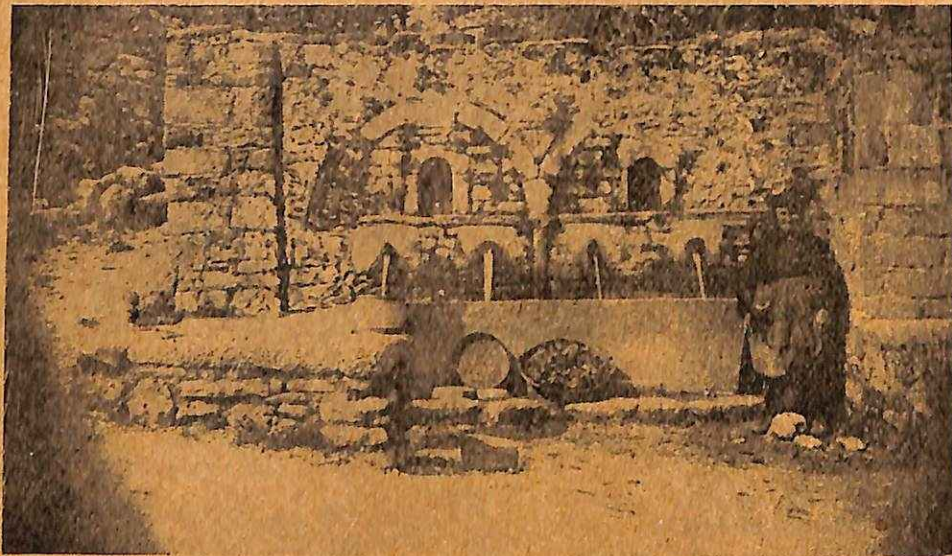
νά σώση τὸ παιδί της ἀπὸ τὸ μαχαίρι τοῦ θανάτου... Ὅταν ἔφτασε στ' ὠρισμένο μέρος ὁ πιστικός, ὁ ποῦ ὑπῆρχε ἓνα μικρὸ ὑπόστεγο μ' ἓνα κοντολύταρο, κρεμασμένο ἀπὸ ἓνα μισογρέντι τῆς στεγούλας, ἐπίτηδες γιὰ τὸ γδάρισμα τῶν σφαχτῶν, σ' ἓνα δευτερόλεπτο, ἔπιασε μὲ τὸ ζερβί του χέρι τὰ δυὸ σαγόνια τοῦ κατσικιου, πᾶτησε μὲ τὸ γόνα του τὰ δυὸ πισινὰ του ποδάρια, ἀνάστρεψε τὸ κεφάλι του καὶ μὲ τὸ δεξιὸ ἔβγαλε τὸ μαχαίρι ἀπὸ τὸ σιλάχι του καὶ τῶσφ' ἔβγαλε μπροστὰ στὴν μάννα του ἀνάλητος, σὰν χάρος, ἐνῶ πετάζονταν ἀπὸ τίς φλέβες τῆς σφαγῆς του, τὸ αἷμα του, σὰν βρυσούλες!

Ἡ Μπάλλια παρακολουθώντας ὅλ' αὐτὰ ἔβγαλε ἓναν ὑπόκωφον βόγγο κι' ἔπεσε «μπρόφ!» κατὰ γῆς!

Βλέποντας ἐγὼ αὐτὸ τὸ δραματικώτατο θέαμα, ἂν καὶ μικρὸς ἀκόμα, αἰσθάνθηκα ὅλη τὴν θλίψη τῆς μάννας, ποῦ τῆς σφάζουν τὸ παιδί της, ἔμπηξα τὰ κλάματα κι' ἄρχισα νὰ κακολονῶ τὸν πιστικό. Ἀκούοντας ὁ πατέρας μου τὰ

κλάματά μου, βγῆκε στὸν ἐξώστη νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει κι' ὅταν εἶδε τὸ κασικί σφαγμένο, τὴν Μπάλλια πεσμένη κατὰ γῆς, κι' ἐμένα νὰ κλαίω, δὲν χρειάζονταν νὰ μάθῃ ἄλλο γιὰ νὰ καταλάβῃ τ' εἶχε συμβῇ. Ἐμάλωσε τὸν πιστικό, τοῦ τῶκανε ἡ καρδιά νὰ σφάξῃ τὸ παιδί μπροστὰ στὴν μάννα του καὶ τοῦ εἶπε τόσα κακὰ λόγια, ποῦ πῆρε τὴν κάππα του κι' ἔφυγε τὴν ἴδια στιγμὴ ἀπὸ τὰ πρόβατά μας. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες τοῦ σπιτιοῦ σαλάγησε τὰ γίδια, ποῦ εἶταν στὸν αὐλόγυρο, κατὰ τὸν λόγγο, ἀλλ' ἡ Μπάλλια δὲν κουνήθηκε ἀπ' ἐκεῖ, ποῦχε πέσει. Βογγούσε βαθυὰ ποῦ καὶ ποῦ καὶ δὲν ἔτρωγε οὔτε κόρες ψωμί, οὔτε πίτουρα, οὔτε ἀλάτι, οὔτε κριθάρι, καὶ μόνον ἔπινε νερὸ δυὸ-τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα, ἀφοῦ τὸ μύριζε καὶ σὲ πεντέξῃ μέρες.... ψόφισε!

Ὁ πατέρας μου διάταξε νὰ πᾶν τὸ σφαγμένο κασικί, στοὺς πιστικούς τῶν κοπαδιῶν μας, ἄγδαρτο, γιὰ νὰ τὸ φᾶν καὶ τοὺς παράγναιε νὰ μᾶς φέρουν ἄλλο κασικί νὰ φᾶμε ἐμεῖς.

ΣΤΗ ΒΡΥΣΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΒΟΥΤΗΣ ΛΙΟΥΤΖΟΥΡΙΑΣ : Ὁ φακὸς δὲν φαίνεται νὰ κάμνῃ μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὴν γραίαν αὐτὴν μὲ τίς «βρακανίδες» τοῦναντίον δυσανασχετεῖ διότι ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ἀπασχόλησίν της

Ἐνα τραγούδι Δυροπολίτικο

Ἐνα ἥσυχο δειλινὸ τοῦ περασμένου Αὐγούστου τὸ μεγάλο κίτρινο λεωφορεῖο μὲ κατέβαζε στὸ Ψυχικό.

Ἐκεῖ μένει μῆνες τώρα ὁ σεβαστὸς Ἡπειρώτης διηγηματογράφος κ. Χ. Χρηστοβασίλης. Μιὰ ἐξασθένησι τῆς καρδιάς του τὸν κρατάει κλεισμένον, αὐτὸν ποῦ ποτὲ δὲν ἀπομακρύνονταν ἀπ' τὰ ἀγαπημένα του Γιάννενα, τὰ χλιοτραγουδημένα ἀπ' τὸν ἴδιον.

— Ἐρημίτης σὺ ὁ χαλκέντερος;
— Ἐτοί εἶναι, μοῦ λέει, ὅταν δουλεύουν πολὺ τ' ἄλογα, ἀφήνουν τὰ πέταλα στοὺς δρόμους.

Δουλεῖ ἀκούραστα, παρ' ὅλο, ποῦ τὸ ἄσθμα τὸν ἐνοχλεῖ. Εἶναι προθυμώτατος στὶς ἀπαιτήσεις περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων.

Ὁ στρατηγὸς κ. Μπακόπουλος, πρῶην ὑπουργός, γαμβρός του ἐπὶ θυγατρὶ ἀφοῦ ἐκδηλώνει ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν Βόρειον Ἠπειρον, μᾶς ἀφήνει διακριτικὰ τοὺς δυὸ μας νὰ μιλήσωμε.

Ἐκεῖνο ποῦ μπορεῖ νὰ μεταφερθῇ στὶς γραμμὲς αὐτές, σὰν πρόλογος στὰ δυὸ τραγούδια, ποῦ εἶχε τὴν εὐγενεστάτη καλωσύνη νὰ μᾶς δώσῃ εἶναι ἡ μεγάλη του ἀγάπη γιὰ τὴ Δούλη Ἠπειρο καὶ γιὰ κάθε τι, ποῦ σχετίζεται μὲ αὐτὴν καὶ γιὰ μίαν εὐχάριστη εἰδηση γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τοὺς ἀπειραρίθμους ἀναγνώστες καὶ θαυμαστές του.

Μοῦ ἀναγγέλει πῶς ὁ Δήμος Ἰωαννίνων ἐψήφισε κονδύλι γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ἀπάντων» του.

Δόξα καὶ τιμὴ στὴν Ἠπειρο! Δὲν ὑπάρχει ὠραιότερο πρᾶγμα, γράφαμε πρόπερσι, ὅταν ἐορτάζονταν μὲ πανηγυρικοὺς τὸ Φιλολογικὸ τοῦ Ἰωβιλαῖο, δὲν ὑπάρχει ὠραιότερο πρᾶγμα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐαίρῃ νὰ τιμᾷ ἓνας λαὸς τοὺς μεγάλους του. Αὐτὸ ξαναλέμε καὶ τώρα. Ἡ ἐκδοσὴ τῶν ἀπάντων τοῦ Χρηστοβασίλη θὰ εἶναι τὸ ἀποθησαύρισμα μιᾶς μεγάλης δημοσυνητικότητος καὶ σὰν νὰ λέμε ἡ συνολικὴ πρόσφορά στο βωμὸ τῆς Ἠπειρωτικῆς Μούσας, ἀπὸ μέρους ἐκείνου, ποῦ τὴν ὑ-

πνέτησε πιστὰ καὶ γόνιμα πενήντα ὀλόκερα χρόνια. Ἐνα πρᾶγμα θὰ λέγαμε ἀκόμα σὰν εὐχὴ καὶ σὰ σύστασι, σὰ σύστασι καὶ σὰν εὐχὴ στὸν φιλογενὴ καὶ φιλόμουσο Δήμαρχο κ. Βλαχλεῖδη. Ἀς ἐνδιαφερθῇ ἀμεσώτερα καὶ γρηγορώτερα μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα «φλέγοντα» ζητήματα τῶν ὥραιων μας Γιαννίνων νὰ γίνῃ ἡ ἐκδοσὴ αὐτῇ.

Ἡ ἐκδοσὴ τῶν «Ἀπάντων» γιὰ τὸ Χρηστοβασίλη ἦταν πάντοτε τὸ πιὸ θερμὸ τοῦ ὄνειρο. Μὰ στὸν τόπο αὐτὸν, ποῦ ἐπικρατεῖ μιὰ πλατεῖα ματεριαλιστικὴ ἀντίληψη γιὰ κάθε τι καὶ πρὸ πάντων γιὰ τέτοια «φιλοπράματα» ποῦ εἶναι δύσκολο νὰ βρεθοῦν οἱ «χορηγοί», δὲν ὑπάρχουν οἱ κατάλληλες συνθήκες.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Δήμου Ἰωαννίνων εἶναι ἀπ' τὰ ἐντελῶς ἐξαιρετικά. Ξαναλέμε λοιπόν. Νὰ φροντίσῃ ὁ Δήμος ἀμεσώτερα καὶ γρηγορώτερα γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὰ πικραμένα καὶ ἀρρωστημένα γεράματα τοῦ Χρηστοβασίλη.

ΑΛΕΚΟΣ ΜΑΜ.

Ἀπὸ γράμμα τοῦ κ. Χρηστοβασίλη, μὲ τὸ ὁποῖον συνοδεύει τὴν ἀποστολὴ τῆς συνεργασίας του...

... Σὰς συγχαίρω γιὰ τὴν ἐθνικώτατην ιδέα τοῦ νὰ συλλέξετε τὰ παραμῦθια, τὰ τραγούδια καὶ τὰ ἔθιμα καὶ ἔθιμα τῆς Βορείας Ἠπείρου καὶ πρῶτος προσέρχομαι μὲ δυὸ τραγούδια Δυροπολίτικα.

Χ. Χ.

Ἡ ξενοπαντρεμένη

Τραγούδι Δυροπολίτικο

(Τοῦ χοροῦ)

— Παλληκάρια μου, Δυροπολίτικα
Καὶ Ζαγοριανὰ (1) καὶ Ραβενιώτικα, (2)

(1) Ζαγοριανὰ = Ζαγορίσια = ἀπὸ τὸ Ζαγόρι
(2) Ραβενιώτικα = ἀπὸ τὴν Ραβενή, τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν. Ἐκεῖ ἀκρόπολις τῆς ἐπο-

Μην με γλέπετε και με θυμαίνεστε,
Μ' έχει ή μάννα μου, μ' έχει ή μαννούλα
(μου)

Ποῦ με πάντρεψε με κακοπάντρεψε,
Μέσα στην Φραγκιά (3) και Φράγκο (4)
(μῶδωκε)

χῆς τοῦ θεάτρου τῆς Δωδώνης (600 π. Χ.) Τό
χωριό τοῦτο, ὅπως και τὰ δυό Ζαγοροχώρια
Ἄνω Ραβέννια και Κάτω Ραβέννια, τὰ ὁποῖα
ή δασκαλική μωρία μετωνόμασε <Ἄνω Πεδι-
νά> και <Κάτω Πεδινά> (*), ἐνῷ δέν εἶναι καθό-
λου πεδινά, ἀλλ' ὄρεινάτα. Τὰ τρία αὐτά χω-
ριά εἶναι ὑπολείμματα τῆς μεγάλης Θεσσαλι-
κῆς ἀποικίας τῶν Ραβεννίων, οἱ ὁποῖοι, ἀνε-
χώρησαν, ἀπό τὴν Θεσσαλίαν, ὅπως ἀναφέρει
ὁ Στράβωνας και διευθύνθηκαν μέσον Ἡλεί-
ρου (Μετσόβου—Ζαγορίου και Τσιμουριάς)
στην Ἀδριατικήν, ὅπου ἀποίκησαν τὴν πόλη
Ραβένια, περιφέρη γιά τὰ Μωσαϊκά τῆς.

(3) Πιθανόν νά πρόκειται γιά τὴν Κέρκυρα,
γιατί, θυμίζονται, οἱ Τσιμήνες, χριστιανοί και

Και Φράγκα πεθερά, τὴν ἀντίχριστη
Και Φράγκον πεθερό, τὸν ἀντίχριστο
Κι' ἀντραδέρφια δυό, τὰ λιγοδούρικα (5)
Ποῦ με ξυπνάγανε τὰ μεσάνυχτα
—Σῆκου, νύφη μου, σῆκου, νυφούλα μου
Λύσε τὸ παιδί και καλοβύζαξ' το
Και ματαφάσκισ' το μέσα στην κούνια
(του)

μουσουλμάνοι ὠνόμαζαν τὴν Κέρκυρα Φραγ-
κιά, ὡς τὰ τελευταία (1879).

(4) Φράγκος=δυτικός, Ἰταλός και ἐν γένει
Εὐρωπαῖος.

(5) Λιγορούδικος (durare)=ὀλιγόβιος, λιγόν-
μερος.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(*) ΣΗΜ. Β. Η. — Ἀσφαλῶς ἐκ παραδρομῆς
ὁ σεβαστός κ. Χρ. Χρηστοβασίλης ἔγραψε, πῶς
τὰ Ραβένια μετωνομάστηκαν Πεδινά.
Ὅχι αὐτὰ μὰ τὰ Σουδενά τοῦ Ζαγορίου μετω-
νομάστηκαν εἰς Πεδινά.

Δυό τραγούδια ἀπὸ τὴν Βόρειο Ἡπειρο

Τοῦ κ. Ἀθανασίου Παπαχαρίση

καθηγητοῦ Δ' Γυμνασίου Πειραιῶς

Με τὴν πολύπαθη Βόρειο Ἡπειρο ἔχω
ξεχωριστὲς ἀγάπες. Μιά συγκίνηση με
πιάνει, ὅταν ἀκούω τὸνομά τῆς. Τὴν ἀ-
γαπῶ σὰν ξεχωριστὴ μου πατρίδα, για-
τί και πατρίδα μου ξεχωριστὴ εἶναι.

Ἐδῶ και 120 χρόνια ἕνας πρόγονός
μου ἔφυγε ἀποκεῖ και ἦρθε νά κατοική-
σῃ στο χωριό μου. Τὴν ἀγαπῶ, ὅπως
πρέπει ν' ἀγαποῦμε μιὰ ἡρωϊκὴ χώρα,
ποῦ πολέμησε κι' ἀκόμα ἀγωνίζεται
γιά ὅ,τι ὑπάρχει στὸν ἀπάνω κόσμο πο-
λυτιμότερο: τὸν ἔθνισμό. Τὴν ἀγαπῶ
και γιά μιὰ ἄλλη αἰτία: Τὰ καλύτερα
χρόνια τῆς ζωῆς μου και τῆς ἐκπαιδευ-
τικῆς μου ὑπηρεσίας δέθηκαν με τὰ Βο-
ρειοηπειρωτόπουλα, ποῦ ἔρχονταν στο
γυμνάσιο τῆς Πωγωνιανῆς διψασμένα
γιά μάθηση, γεμάτα φιλοτιμία και μ'
ἐντονο τὸν παλμό τῆς φιλοπατρίας.
Ἐβλεπα στὰ παιδιὰ αὐτὰ—και δὲ γελᾶ
στηκα—τοὺς αὐριανούς ἀρχηγούς τῶν
ὑποδουλωμένων. Ἀκριτικό τὸ λέγαμε
τὸ Γυμνάσιο τῆς Πωγωνιανῆς κι' Ἀκρι-

τες παρασκεύαζε και παρασκεύαζε,
Ἀκρίτες τοῦ ὠραίου ἀγῶνος τῆς ἔθνι-
κῆς ἀντιστάσεως στή χώρα ποῦ γέννη-
σε τὸν Ἀρσάκη, τοὺς Ζαππαῖους, τοὺς
Δουκάδες τοὺς Πρεμετηνοὺς, τὸν Σίνα
και τὸν—ἄς σταματήσω—γιατί εἶναι ἄ-
τελείωτοι.—Ἀργυροκαστρίτη φίλο τοῦ
Κοραῖ Ἀλέξανδρο Βασιλείου, πρόξενο
τῆς Υ. Πύλης στην Τεργέστη.

Ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη μου αὐτὴ χώρα
φέρνω σήμερα σὰν ὑπόμνηση γλυκειὰ
στοὺς ξενιτεμένους Βορειοηπειρωτὲς
δυό δημοτικὰ τραγούδια, ποῦ μαθηταὶ
μου ἀγαπημένοι Βορειοηπειρωτὲς μοῦ
τάφεραν ἀπὸ τὰ χωριά τους, ὅταν ἦ-
μουν στο γυμνάσιο Πωγωνιανῆς. Δὲν
ἀμφιβάλλω πῶς τραγουδιῶνται και σ'
ἄλλους ἑλληνικοὺς τόπους. Ἐ! μὰ βέ-
βαια εἶναι τὰ κοινὰ πνευματικὰ προῖ-
όντα τοῦ ἐνιαίου ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ
πολυῦμνητα βοσκορικά ἀκρογιαλὰ ὡς
τὰ καταρράχια τῶν Ἀκροκεραυνίων.

I.

Πουλάκ' ἐβγήκε ἀπ' τὴ γῆς κι' ἀπὸ τὸν κάτω (1) κόσμο,
ποῦχε τὰ νύχια κόκκινα και τὰ φτερά βαμμένα.

(1) τὸν κάτω. τὸ νῆκ προφέρεται νγ, δηλ. τὸν γάτω.

Πάνουν γυναῖκες και ρωτοῦν, ἄντρες (2) και τὸ ξετάζουν.
—Μολόγα μας, μωρὲ πουλί, ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο.

—Τι νὰ σὰς πῶ, κυροῦλες μου, τι νὰ σὰς μολοήσω;
Βάζουν τοὺς ἄντρες πάτωμα και τὲς γυναῖκες θύρες
και κείνα τὰ μικρὰ παιδιὰ τὰ βάζουν παραθύρια.
Κ' ἕνα πολὺ μικρὸ παιδί δὲ μπόρ—ά (3) τὸ μερώσουν,
ποῦ τὸχ' ἡ μάννα μοναχὸ και ζαχαροθρεμμένο.

(ἄλλοι μοῦ εἶπαν: και ζάχαρη θρεμμένο).

(Ἀπὸ τὴ Σωτήρα)

II.

Τι νὰ τὴν κάνω τοῦ' τῆ (4) νιὰ και τοῦ' τῆ μαυρομάτα,
πῶχει τὰ χέρια μάλαμα και τὸ κορμὶ ἀσήμι;
Νὰ τὴν ἀνέβω στο βουνὸ φοβοῦμ' ἀπὸ τοὺς κλέφτες.
Νὰ τὴν κατέβω στο χωριό, ἀπ' τοὺς ἀληπασιάδες.
Νὰ τὴν πάνω στο χρυσικὸ νὰ τὴν ξελαγαρίσω,
νὰ χύσω λίτρα μάλαμα και δυό λίτρες ἀσήμι,
νὰ φιάσω κούπα και σταυρὸ κι' ἀργυροδαχτυλίδι.
Τὸ δαχτυλίδι νὰ φορῶ και τὴν κούπα νὰ πίνω
και τὸ σταυρὸ νὰ προσκυνῶ (6) νὰ πέφτω νὰ κοιμοῦμαι.

(Ἀπὸ τὴ Σωτήρα)

(2) ἄντρες. προφορά ἄνδρες.

(3) δὲ μπόρ—α. α') δὲν μπόρ—α. β') τὸ δὲ μποροῦν νὰ, γίνεται σὲ πολλοὺς ἡπειρωτι-
κοὺς τόπους, δὲ μπόρ—ά.

(4) τοῦ—τῆ νιὰ. ἀντὶ τούτῃ τῆ νιὰ. Ἐδῶ γίνεται κείνο ποῦ λένε οἱ γλωσσολόγοι ἀ-
πλολογία, δηλ. ἀποβάλλεται ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς ἀντωνυμίας τούτῃ, ἐπειδὴ παρα-
κάτω ἔρχεται τὸ ἄρθρο τῆ. Μιὰ ἀνομοίωση εἶναι κι' αὐτό, ἀνομοίωση ποῦ γίνεται με ἀπο-
βολὴ συλλαβῆς κι' ὄχι μονάχα φθόγγου.

(5) μαυρομάτα γράφω, κι' ὄχι μαυρομάτα, γιατί, ὅταν σχηματίστηκε τὸ σύνθετο, ἔλε-
γαν μάτι και ὄχι ὁμμάτιον. Αὐτὴ τῇ γραφῇ παραδέχτηκε κ' ἡ Ἀκαδημία μας γιά τὰ σύνθε-
τα, ποῦ ἔχουν δευτέρου συνθετικὸ τὴ λέξη μάτι.

(6) προσκυνῶ προφορά προσκυνῶ. Τὸ σ μπροστὰ ἀπὸ κ ἀπὸ τὸ οὐρανικὸ (κ'fi, κ'fe)
παίρνει τὴν προφορά τοῦ ch.

Ὅταν ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἐτουρκοκρατεῖτο

Ἐπὶ τουρκίας ὅταν ξέπεφταν στὰ χω-
ριά οἱ ζαπτιέδες ἦταν ἀληθινὴ θεομηνία.
Μὰ και ἡ χωριάτικη κουτοπονηριά τοὺς
ἐξεδικεῖτο κάποτε κατὰ τρόπον ἀληθινὰ
σατανικόν.

Σ' ἕνα χωριὸ τοῦ Δελβίνου κάποτε ἐξέ-
πese ἕνας τετοῖος Τουρκαλβανὸς ζαπι-
τιές. Ὁ πάρεδρος τοῦ χωριοῦ γιά νὰ
τὸν ξεφορτωθῇ τὸν ἔστειλε νὰ κάνει κον-
νάκι σὲ μιὰς φτωχῆς γρηῆς τὸ σπίτι,
ποῦ χρωστοῦσε ἕνα μετζίτι στο Διμό-
σιο. Ἡ κακομοῖρα μόλις τὸν ἀντίκρουσε
ἀπ' τὸ παραθύρι στή λιάσσα τῆς αὐλῆς
κατάλαβε πῶς ἀποκλειστικός σκοπός
τοῦ ἦταν νὰ κάνει κονάκι στο φτωχικὸ
τῆς. Τρέχει, πασπατεύει τὴ στάχτη τῆς
γωνιάς, βγάζει ἕνα χέλι τὸ μοναδικὸ τῆς
φαί, μισοψημένο ἀκόμη και τὸ κρύβει
κάτω ἀπὸ τὸ στρώμα, ποῦ εἶχε πάνω
στο μιντέρι.

Σὰν μπῆκε ὁ ζαπτιές μέσα τοῦρθε στή
μύτη ἡ μυρουδιά.

—Τι μυρίζει ἔτσι ὁρὲ μπάμπω, τῆς λέει.

—Τίποτε... ἀγὰ μου, τοῦ ἀντιλογιέ-
ται κείνη.

Σὰν εἶδε ὅμως πῶς ἐπέμενε ὁ Σαλῆς,
(ἔτσι ἦταν τὸ ὄνομα τοῦ ἀπρόοπτου ἐπι-
σκέπτη) ἀναγκάστηκε νὰ τὸ βγάλει και

τὴν πρόσταξε νὰ τοῦ βάλει νὰ φάει ἐπὶ
δαῦτο.

Ὄντας ἦταν ἀκόμη στο σουφρὰ βλέ-
ποντας ὁ Σαλῆς πῶς ἦταν τόσο νόστιμο
τὸ χέλι ξαναρωτάει.

Και ποῦ τὰ βρίσκετε, ὁρὲ μπάμπω, αὐ-
τὰ τὰ ἔλια.

—Αὐτὰ, ἀγὰ μου, τὰ πειάνουμε στο βου-
νό. Κάτω ἀπ' τὰ λιθάρια ἄμα χαλῆψης
θά βρῆς. Και νὰ τὰ βάνεις στὸν κόρφο
σου, γιά νὰ μὴ γλυστροῦν!...

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Σαλῆς πηγαίνοντας
γιά τὸ Δέλβινο ἀνασηκῶνε τὰ λιθάρια
στο δρόμο νὰ βρῇ χέλια. Κάποτε ψάχνον-
τας βρῆκε ἕνα φεῖδι και τὸ βάλε στὸν
κόρφο του. Πηγαίνοντας βρίσκει ἄλλο.
Καμμιά φορά τὰ φεῖδια τὸν δαγκώνουν,
πρίστηκε ὁ Σαλῆς και ξαπλώθηκε φαρδύς
πλατὺς στο σιᾶδι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή διάβαιναν ἀπαναθιό
του κοράκια και ὁ Σαλῆς νοιώθοντας,
πῶς δὲν εἶναι καλὰ λέει στὰ πουλιά.

—Ὅρὲ ἐσεῖς πουλιές, ποῦ διαβαίνετε
ψηλές, ἀν' δῆτε τὴ μάννα τοῦ Σαλῆ νὰ
τῆς πῆτε, πῶς τὸν Σαλῆ τὸ ἔφαγε τὸ
ἐρημὸ τὸ Ἐλεζὸ τὰ πρίτς και τὰ φου-
σκώνει!

ΠΑΝ. ΖΑΡ.

Εἰδήσεις ἀπὸ τῆν Πατρίδα

— Ἰδρύθη ἐν Αὐλῶνι Μουσεῖον Ἀρχαιολογίας καὶ Τουρισμοῦ.

— Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας ὑπέγραψε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποῦ παρέχονται διευκολύνσεις πρὸς πληρωμὴν τῶν ἰδιωτικῶν χρεῶν.

— Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἀλβανίας κ. Μεχντὴ Φράσερι ἐπεσκέφθη τὸν Ζωολογητὸν Σταθμὸν τῶν Τιράνων.

— Ὁ μέχρι τοῦδε Πρεσβευτὴς τῆς Ἀλβανίας ἐν Ἀθήναις κ. Τζαφέρ Βίλλα μετετίθεται εἰς Ρώμην.

— Ὁ κ. Ρόκ Στάνι μετατίθεται ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἑξωτερικῶν τῆς Ἀλβανίας ὡς πρόξενος ταύτης ἐν Κερκύρα ἀντὶ τοῦ κ. Μουχτάρ Οὐριόνι μετατιθεμένου εἰς τὸ Κέντρον.

— Κατὰ πληροφορίας ἐξ Ἀλβανίας ὁ Βασιλεὺς ταύτης διεβεβαίωσε ἐπισκεφθέντας αὐτὸν Ἕλληνας προκρίτους ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα θὰ λειτουργήσουν ἀπροσκόπτως διὰ τοῦ διορισμοῦ καὶ νέων Ἑλληνοδιδασκάλων.

— Διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος οἱ πολῖται ἐν Ἀλβανίᾳ ὑποχρεοῦνται εἰς προσωπικὴν ἐργασίαν διὰ τὴν Κρατικὴν ὁδοποιίαν.

— Ἡ ἰσχὺς τῆς Ἑλληνοαλβανικῆς Ἐμπορικῆς Συμφωνίας παρετάθη ἐπὶ τετράμηνον μέχρι τῆς 22 Δεβρίου 1936.

— Κατὰ πληροφορίας ἐκ Β. Ἡπείρου ἤρχισαν αἱ προετοιμασίαι διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων εἰς τὰς περιφέρειας Δροπόλεως, Δελβίνου καὶ Πωγωνίου.

— Πληροφοροῦμεθα δυστυχῶς ὅτι εἰς τὴν περιφέρειαν Χειμάρρας ἤρχισαν

συλλήψεις ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανικῶν Ἀρχῶν ὁμογενῶν, ἐπεὶ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀρνοῦνται νὰ ἐγγράψουν τὰ τέκνα τῶν εἰς τὰ Ἀλβανικὰ Σχολεῖα. Οὕτω μανθάνομεν ὅτι ἐνηργήθησαν συλλήψεις εἰς τὴν Παλιάσαν Δρυμάδες κ.λ.

— Κατὰ πληροφορίας ἐκ Β. Ἡπείρου Ἀλβανικὴ Τοπογραφικὴ Ἀποστολὴ διενεργεῖ τοπογραφήσεις καὶ καταμετρήσεις παρὰ τὸ φυλάκιον Καλάρης, παρὰ τὰ Ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα.

— Διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῆς σχεδιαγραφῆσεως παρὰ τὰς πυραμίδας τῶν συνόρων ἤγειραν λευκοὺς στύλους πόρρωθεν διακρινομένους.

— Ἐπὶ τῆς ράχεως εἰς ἣν εὕρεται ἡ παλαιὰ Κατοῦνα καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν βάσιν τοῦ σχηματιζομένου Δέλτα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τώρα ἐργάζεται δραστηριότατα ἡ ἐν λόγῳ ἀποστολή.

— Καθ' ἃ ἀναγράφουν οἱ Ἀλβανικαὶ ἐφημερίδες ἡ τιμὴ τοῦ ἄρτου ἐν Ἀλβανίᾳ τοῦ μὲν πρώτου ἀνέρχεται εἰς λέκ 1,80 ἥτοι δραχ. 12,60, τοῦ δὲ δευτέρου πιτυροῦχου εἰς λέκ 1,45 ἥτοι δραχ. 9,94, τοῦ δὲ τρίτου ἐξ ἀραβοσίτου εἰς λέκ 0,5 ἥτοι δραχ. 3,50.

Τυπογραφεῖον
Α)ΦΩΝ ΚΟΝΤΟΕ
Ν. Μεταξὰ 6.—Τηλ. 31-121

Μεγάλη Ἀποθήκη Οἰκοδομησίμων καὶ Καυσίμων ὑλῶν **Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ & ΙΩΑΝ. ΛΟΥΚΑ**

Ἡ ἀποθήκη οἰκοδομησίμων ὑλῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φαβιέρου 30 καὶ Ἀχομινάτου, πρῶην Γ. Παπαμακαρίου, ἀνεκαινίσθη λειτουργοῦσα ὑπὸ τὴν νέαν Διεύθυνσιν τῶν κ. κ.

Γεωργ. Μπαμπινιώτη καὶ Ἰωάν. Λούκα

Ἐν αὐτῇ εὗρηνται ἅπαντα τὰ εἶδη οἰκοδομησίμων ὑλῶν πωλούμενα εἰς καταπληκτικῶς ἡλαττωμένῃς τιμῇς.

Λειτουργεῖ τμήμα χρωματοπωλείου.

Ὡσαύτως λειτουργεῖ πλήρες τμήμα καυσίμων ὑλῶν, ἥτοι :

Κάρβουνα, Κώκ, Ἀνθρακίτης, Πυρήνα (διὰ Μαγκάλια)
Καυσόξυλα Θερμαστρῶν καὶ ἐν γένει καυσόξυλα

τὰς ὁποίας προμηθεύομεθα ἀπὸ πηγῶν μὲ ἐλάχιστον κέρδος καὶ μὲ ὅρους ἐξαιρετικῶς συμφέροντας διὰ τὴν ἀξιότιμον πελατείαν μας.

**Ἐπισκεφθῆτε μας ἐμπιστευόμενοι εἰς
τὴν ἀφιλοκερδῆ μας διάθεσιν νὰ σᾶς
ἐξυπηρετήσωμεν**

ΝΙΚΟΣ ΜΑΣΣΙΟΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

Υφάσματα Άγγλικά, Έλληνικά. Έφαρμογή τελεία—Κομψότης

Αιόλου 73α — Άριθ. Τηλεφ. 29-413